

**National Library of Thailand
Bangkok, 2002**

All rights reserved.

**No part of this CD may be reproduced,
stored in a retrieval system or transmitted in any form
or by any means, without prior permission from
the National Library of Thailand**

หอสมุดแห่งชาติ ขอสงวนสิทธิ์

ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด ที่ปรากฏอยู่ใน CD นี้

ไปทำการคัดลอก หรือวิธีการอื่นใดเพื่อจำหน่าย จ่ายแจก

ก่อนได้รับอนุญาต

กรมราชเลขาณุกร

หนังสือ

เรียกชื่อว่าวานิต

กล่าวถึงลักษณะการรักใคร่ที่ควรระ

ระพอกมโดยทางยุติธรรม แล้วด้วยสันดาน

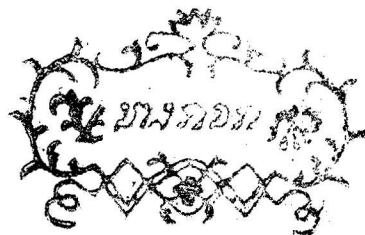
คนก็อย่าบเลอะเอียงควรระทั้ง

ไว้ในตำแหน่งนั้น ๆ ให้ ต้องตาม

ที่ระพอกมตนต่าง ๆ กัน

ตีพิมพ์ ในโรงพิมพ์หลวงณพระบรมมหาราชวัง

ศักราช ๑๒๓๓ ปีแมกขรศก

๑ ราชันยัตถ์กัณฐ์ วิทยุจะขันมัตถะดา
 ษะนัง วุจจะเตพุททิจิวิญญัตถ์กัณฐ์ ประวัฏฐะวิมัท
 ทะเน ฯ ราชันยัตถ์กัณฐ์ อันว่าคณัฏฐ์อันชื่อว่า
 ราชันยัตถ์กัณฐ์ อันทรงไว้ซึ่งราชประโยชน์ พุทธิ
 วิญญัตถ์กัณฐ์ มีอันจำเริญบัญญัติ เปนประโยชน์
 ประวัฏฐะวิมัททะเน ในกิริยาอันย่ำยี่เสียซึ่ง
 แฉกแฉกแห่งกระษัตริย์อื่น อันเปนม้าศึก วิทยุจะ
 ขันมัตถะดาษะนัง อันให้สำเร็จซึ่งประโยชน์ใน
 อาคมภาพประจักษ์ วิทยุไบญแห่งนราธิบตี มะยา
 อันว่า วุจจะเต กล่าว ฯ จักติยัสสะอะมัจ
 จัสสะ วัคฆานิกุณณะลักษะณัง สะทาภิโชมะหิ
 ปาโต สัมพาทตเตปริกะเช อะหัง อันว่า

วัชราณี จะกล่าว คุณะลักษณะนี้ ซึ่งคุณ
 ลักษณะ ขกตยัสสะ แห่งกระษัตริย์ที่ดี อะ
 นัจัสสะ แห่งอำมาตย์ที่ดี มะติปาโล อันว่า
 เจ้าแผ่นดิน อะภิโช นับุญราศรีอันใหญ่ยิ่ง ปะ
 ริกชะเย พึงพิจารณาครอบรอบ รัตตะ ซึ่งหมู่
 อำมาตย์ราชปะโรหิต แลข้าเฝ้าทั้งหลาย สะทา
 ในกาลทุกเมื่อ สัมมา โดยชอบ ฯ ชานะยะ
 ภาสะนาพุทธิง สัณวาสัสสีละเมวะจะ สุจิณสัพ
 พภาทิทาเวนะ อาปะทักเถจะโประเส ฯ ราชา อันว่า
 พระเจ้าแผ่นดิน ชานะยะ พึงรู้ พุทธิง ซึ่ง
 ความที่ผู้มีบุญญาแลมีได้ มี พาสณา เหตุคำ
 เจริญ ชานะยะ พึงรู้ สัสสังเฮวะ ซึ่งผู้มี

ที่ลวักอันกัณเณมิได้คี่ สักวาสา ท้ายกิริยาอัน
 เสลยสัรวาท ชาเนยยะ พึงรู้ สัจ ซึ่งผู้
 กรรมอันสวาทแลมิได้สอาท สักพ ภิกขเวนะ
 ท้ายกิริยาอันนำมาซึ่งการงานทั้งปวง ชาเนยยะ
 พึงรู้ ไปริเส ซึ่งบุรุษยกัณเณมิคี่ อาปะทักเถจะ
 ในกาลเมื่อไภยมี ฯ อาลัสสังระวังที่ปั้ง
 ระวังพยาสะกังสะเถยัง อะสันนุรังอะสะนัตถัง
 ภาตะยังจะเชนะราธิโป ฯ นราริโป อันว่านรา
 ธิบถี จะเช พิงมาละเสย ภาตะยัง ซึ่งราช
 บุรุษย์ อาลัสสัง นิสภาวเกยจกร้าน ระวัง
 นิจิทรอันนอยาบ ที่ปั้ง นิจิทรอันนิตตเสลา ระวัง
 นิมารยาถอันนอยาบ พยาสะกัง กระทำซึ่งกรรม

มักฉิบหาย สะละยัง อันมีมารยาพ้องดวง อะลัน
 ฤๅจึ่ง อันมิได้สันโลก สะละมักถึง อันมิได้
 อาจสามาถ แลบุรุษอันกอบด้วยโทษแปดประ
 การนี้ มีควระทั้งไว้ ในที่เปนนราชบุรุษ ฯ
 ะวังพะยะสะนะกังลพกัง อปปะสัคถังสะละยัง
 ตะณาม้าจากุญจะกัศการัง นกขัปะเจนีโยชะเย ฯ
 นราธิโป อันว่าพระนระราชบิดี ะนันโยชะเย
 อย่าพึงตั้งไว้ กัศการัง ช่งนักการ ะวัง
 นีวาทอันอยาบ พะยะสะนะกัง มักยังผู้อื่นให้
 ฉิบหาย ลุพรัง มักมากในอาณัติ อปปะสัคถัง
 มีไ้ชำนานในธรรมสาครราชนิตี สะละยัง แลนหก
 ด้วยเห่นแต่ประโยชน์แห่งตน มิได้เห็นซึ่งประโยชน์

แกลงผู้มีเจ้าแห่งคนเป็นต้น ตะถา อนึ่งโสค
 นักร้าง ลบหล่นคนเจ้า อะภักตฺตจะ กล่าวลัถย
 คำอันมิไกรจริง อะภักตฺตจะ ในที่อำมาตย์ผู้ใหญ่
 นักการอันประกอบไปทั่วทิศเจดประการ เหน
 ปนังนั้นการจะพึงตั้งไว้ ในที่เปนใหญ่ ฯ
 มุฬเหณีโยชิตเมจเจ ตะโยโกษานทีปะติ อะยะลัง
 อักกะนาสฺสจะ นิริรัญจะนิสังสะยา ฯ
 อะนัจเจ ในเมื่ออำมาตย มุฬเห มีสมประกั
 อันหลง นิโยชิตะ อันพระยาตั้งไว้ อิเมตะโย
 โทษา อันว่าโทษทั้งหลายสาณนี้ อะยะสฺสจะ
 ค้อหาอิศริยยศแลบริวารยศมิได้ กัด อักกะนา
 สฺสจะ ค้อฉิบหายแห่งประโยชน์ กัด นิริรัญจะ

คือนิรยคาม สันติ มี มะหิยะติ แก่เจ้าแผ่นดิน
 นิสังสะยา ทาสงไสยบมิได้ ฯ ปญฺญญีโยชิตะ
 มัจเจะ สันติรัญญิโยตะโยคุณา ยะโสสัคคะ
 นีวาสัญจะอุทนต์เถธัมมะลัทธา ฯ อะมัจเจะ
 ในเมื่ออำมาคย์ ปญฺญญี อัมมปญฺญา นิโยชิตะ
 อันพระยาทั้งไว้ ตะโยคุณา อันว่าคุณทั้งหลาย
 ตาม ยะโสจะ คือยศศักดิ์ สัคคะริวาสัญจะ
 คือเสวยสรวรศักดิ์ อุทนต์เถธัมมะลัทธา คือ
 ได้ซึ่งสมบัติ อันอุทนต์โดยยุติธรรมศักดิ์ สันติ มี
 รัญญิโย แก่พระยา ฯ ยังกิญฺจิกุรุเทภักโต
 สุกังวาระทิวาสุกัง ทัสสะสัณปะชิตเรญฺญา สุ
 กะทั้งทุกกะฐังปีระ ทัสมาภุมิระโหมคคัง ทิฏฐะ

ชนม์ทณะสาระนัง คุณวันทนิโยชะเย คุณ
 หนึ่งวรัชชะเย ๗ ภัทโท อันว่าราชบุรุษย์
 กรุเท กระทำ สุกังวา ซึ่งกรรมอันดีก็ดี ยะกิ
 หนึ่งโสภิ อะสุกังวา ซึ่งกรรมอันไม่ดีก็ดี ยัง
 กิณฺญิ ทังปวง สุกะตังปี อันว่ากรรมอันกระทำดี
 กติ ทกะตังปี อันว่ากรรมอันกระทำไม่ดีก็ดี ตัสสะ
 ราชปรัสสสะ แห่งราชบุรุษย์นั้น สัมปะชิตะ เนื่อง
 วัณฺณยา ทวยพระยา ตัสมา เหตุทั้งนั้น ภูมิ
 ชะโร อันว่าเจ้าแผ่นดิน นิโยชะเย พึงทั้งไว้
 อะนัจจัง ซึ่งอำมาตย์ คุณวันท อันมีบุญญา
 คุณ ทิฏฐะชนม์ทณะสาระกัง อันให้สำราญซึ่ง
 ประโยชน์ในอิตตะภาพประจักษ์ วัชชัยยะ

พึงละเสีย คุณะหนึ่ง ซึ่งคนมีบุญญาคุณอันทำไว้
 กุละลี้ละคุณเปตัง สัจจะอันมะปะรายะนัง สุ
 บุญยังเปสะลังทักขัง ชันมะเปกจะวชิยะเต ฯ
 ราชา อันว่าพระยา วชิยะเต พึงตั้งไว้ ชะนัง
 ชังชน กุละลี้ละคุณเปตัง อันยอมไปด้วย
 ทรากุลแลลี้ละคุณ สัจจะอันมะปะรายะนัง
 อันมีคำสัตย์มิได้ ไปตามอะคะติลลี้ เปนสละภาวะ
 สุกุณยัง มีบุญญาอันพิจารณาด้วยดี เปสะลัง
 กล่าวล้อยคำอันเป็นทักขัง ทักขัง อันฉลาดใน
 ขรรณศาสตร์แลราชศาสตร์ ชันมะเปกเจ ในที่
 ผู้วิพากษาใหญ่ บุรุษยอมไปด้วยคุณแปด
 ประการ ควรตั้งไว้ ในที่เปนมุขใหญ่วิพากษา

กุลชัชวีนิตฺยจะ สัพพะระตะนะชานะกัง สฺจิ
 ๑๑๑
 อะวิรุทฺธังสาธุง ภิกฺขาทาคาเรวียะเต ๗
 ราชานันว่าพระยา วิชียะเต พิงคังไว้ นะรัง
 ชั้งชน กุลชัชวีนิตฺย ๑๑๑ อันเป้นเชื้อตระกูลอันช้ตรง
 ๑๑๑
 วีนิตฺยจะ อันศึกษาในกิริยาซึ่งพระราชทรัพย์
 โดยคำรพ สัพพะระตะนะชานะกัง อันรู้ซึ่งตระกูล
 แก้วทั้งปวง สฺจิ มีกรรมอันสอาด อะวิรุท
 ๑๑๑
 ๑๑๑ มิได้พลั้งพลาด สาธุง มีน้ำจิตร์เป้นอันดี
 ภิกฺขาทาคาเร ในที่เป้นพระคลัง บรมย์อันกอบ
 ๑๑๑
 ๑๑๑ ด้วยองค์หกประการนี้ ควระพิงคังไว้เป้นใหญ่
 ในพระคลัง ๗ ไปราณะนะวะชานันตัง พะละ
 ๑๑๑
 ๑๑๑ วังปิยะทสฺสสะนัง สฺจิเขทังสะหังทกขัง โทวารโก

วิธียะเต ๗ ราชา อันว่าพระยา วิธียะเต
 ฟังคังไว้ ชะนัง ซึ่งชน ไปภณะนะระชา
 นันตัง อันรูซึ่งคนเก่าแลใหม่ พะละวัง อัน
 นีสะติพะละ ปียะทัสสะนัง นิกิริยาอันแทนแปน
 ทรักษ สัจจ นิกรรณอันสอาภ เจทะสะหัง
 อันอกกลันซึ่งความลำบาก ทักขัง อันฉลาทในที่
 ทัถถานอันละเอียต ไทวาริก ในที่เปนนาย
 ประตุ แลบุรุษอันกอบด้วยองค์หกประการนี้
 ควรระพึงรักษาถาวร ๗ ปัญญะวังมากะยะวัง
 สรัง ประระจิตตานลักกะณัง ลันตังยะโกกะ
 วาปีระ เขตังทเทวิธียะเต ๗ นะภาทิโป อัน
 อันว่าพระยา วิธียะเต ฟังคังไว้ เขตังนะวัง

ช้างชนันน์ บัญญะวัง อันมัญญา วาละยะวัง อัน
 รุจเรชา สรัง อันแกลวกัลลั ประจิตตานลัก
 ะณัง อันกำหนดาซึ่งจิตรแต่งมุนัน สันตัง อันมี
 ใจเลอียก ะโลกะวาปีระ อาวุซึ่งคำมีประการ
 อันคนกล่าว ทูเต ในที่เปนราชทูต แลบุรุษย์
 อันประกอบกัวยคุณหกประการนี้ ควรเปนราชทูต
 สะกิงอุทธะปะริริกขัง สิงมะเลงังสุลิกจิถัง
 เมธาวังวาละยะปะฏักัง ทักเขตังเลอะเนณะ
 ปะเย ฯ ะภาธิโป อันว่าพระยา ละปะเย
 พังตังไว้ เอตังนะวัง ช้างชนันน์ สะกิงอุทธะ
 ปะริริกขัง อันฉลาดในกิริยาอันกำหนดซึ่งคำอัน
 กล่าวคราวเดียว สิงมะเลงัง จิตเจียนเรว

สุลลิกกิจัง มีลายมัวอันงาม เมธาวัง นีบัญญา
 อันเรว วายะปะฏักัง อันรู้เกรา ทักจัง
 อันฉลากในลายลักษณอันเษว เละระเน ในที่
 เปนวาลักษณ บรูษยันกอบท้วยคุณหกประการ
 ัน ควรเปนอาลักษณ ฯ บัญญะวังประนัท
 ทะเน ชะยะภูมิสุชานะกัง พะยะสะเนสุปะริ
 ปาทัง สะเทกขังสะเทสขัง เสนางคะพะยทะ
 สักถัญญัง วาหะเนสุอักเขทะกัง วิระสุระ
 คุโณเปกัง เสนะโมกเขวิธิยะเต ฯ
 ะภาธิโป อันว่าพระยา วิธิยะเต พึงตั้งไว้
 ะวัง ชังชน บัญญะวัง อันมีปัญญา ประ
 นัททะเน ในกริยาอันยำยเสีย ชังเสนาแห่งพระ

ฌาอัน อันเปนนัจจามิต ชะยะภุมิสฺสชานะกัง อัน
 อันมปรกติริฐังทชัฏฐม อะปะริจาคัง อันมิได้
 ละเลียบขัณฑ์เสนา พะยะสะเนสฺ ในกาลเมื่อพล
 นิบหาย สะเทกุกังสะเทสฺยัง อคกณฺฑกขัลลสฺ
 กับภัยเจ้าก็ แลห่มเสนาแห่งตนก็ก็ เสนางค์
 พยุหะ สักถัญญัง อันรู้ซึ่งคำภีร์เสนาองค์พยุหะ ภา
 หะเนสฺอะเชทะกัง อันรู้จักพลพาหะนะมิได้ ให้ลำ
 บาก วิระสุระคุโณเปตัง อันอุปถัมภ์คุณคือความ
 เพียรแลแก่กล้า เสนะโมกเข ในที่เปนนปะธาน
 แห่งเสนา แลบุรุษย์อันประกอบไปภัยคุณแก่
 ประการนี้ การที่จะเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ ฯ
 บิคุปิตามะโหทักโก สักถัญญมิกตะปาจะโก

โภชะยุตโตวิภักโตระ สุปะกาโรปะสังสีโต ฯ
 ปรีโส อันว่าบุรุษย์ บิดีบิดานะโธ เปนพ่อครัว
 แต่สืบอายุสมแห่งบ่ ทักใจ ผลากในการหุงต้ม
 สัตถัญญโณ รู้คำกริหังต้ม นัตตะปาจะโก รู้
 หงต้มถอประมาณ โภชะยุตโต อยู่เป็นนิจโน
 ที่เปนพ่อครัว วิภักโต รู้ตักแต่ง ปะสังสีโต
 อันโลกิยชนสรรเสริญ สุปะกาโร ว่าเป็นพ่อครัว
 อันก็ บุรุษย์ก็อปไปช่วยคุณหาประการนี้ ควร
 จะได้ตั้งไว้ในที่เปนราชภัตรการก ฯ อายุ
 เกทะสัคโคทักใจ สัตถัญญโณบิยะทัสสีโน เสฏ
 ฐะสึละคุโณเปโต เอโสเวทโธปะสังสีโต
 โยปรีโส อันว่าบุรุษย์ผู้ใด อายุเกทะสัคโค

อันรู้งค์กำรแพทยให้เจริญอายุน้ ทักไท
 ฉลากในกรียาอันรึกษา สักถัญญู รุกกแต่งยา
 น้กำรแพทย ปนท้น ปียะทสสิโน น้ปรกติเหน
 เปนที่รึกษ์ไกร์ เสฎฐะสัสสะคุโนเปโต ประกอบ
 ด้วยคัลลาการคุณอันประเสริฐ เอโสปริโส อันว่า
 บรมุขย์น้ ปะสังสิโต อันบุทกลสรวเสณ
 เวชโช ว่าเป็นแพทยอันกั แลบรมุขย์กอปไป
 ด้วยองค์ห้าประการนี้ ควรจะท้งไว้ ในที่เป
 แพทย ๗ สุชานันตังสุจิตกัจจัน อันนิกังพะทุ
 ลัตถะกัจจัน อะโลภังอัปปะนัตถัญจะ เสเวยยะตัง
 ราชันติเก ๗ ราชะปุริโส อันว่าราชบรมุขย์
 เอตังปุริสัง ยังบรมุขย์น้ สุชานันตัง รุกกยา

ไศรยแห่งเจ้า สัจจ อันสอาดแล ไพรบุลย์
 ทักขัง อันฉลาด อันมีกัณท์ อันรักษาธรรม
 พะหุสัทธะกัง อันรู้คัมภีร์เป็นอันมาก อะโลภัง
 มีโลภน้อย อปฺปะมันท์ทัญจะ มีสติอันมีได้หลง
 ลมฺ เสงเวยยะ พึงให้เฝ้าเป็นนิจ ราชันทิเก
 ในที่ใกล้แห่งพระยา บรมย์อันกอปปไปกัวยคุณ
 เจกประการนี้ ควรจะตั้งไว้ ในที่เป็นราชเสวก
 เกทาเกทังคะสัทธัญญู ชปฺปะโหมะปะระนะโน
 อายุกัมมะเนตโตนิจจัง เอโสราชาปะโรหิโต ฯ
 โยปริโส อันว่าบรมย์ผู้ใด เกทาเกทังคะสัท
 ธัญญู อันรู้ซึ่งสัจจเกทอันน้อยอันใหญ่ ชป
 ปะโหมะปะระนะโน อันฉลาดในกิริยาอันบุญชานต์

อยุ่ที่มะเมกโต กระทำซึ่งเมตตากรุณาเหตุจะได้
 ยืนแห่งพระชนมายุศม์ นิราจ เปนนินา เอโส
 ปุริโส อันว่าบุรุษผู้นั้น ปุโรหิตโต ชื่อว่า
 ปุโรหิต ฯ รักจิตินทริยังสาธกิง นานาภาสา
 สโกวิทัง ชัมมะรัตตังปักขาเปกจิง นานาสิป
 ปะวิสาร์ทัง กุลละสัสสะยุกตังภักตัง อันเตปุโร
 สุธาปะเย ฯ ณะภาติโป อันว่าพระยา สุธา
 ปะเย พึงตั้งไว้เป็นอันดี ปุริสัง ซึ่งบุรุษ
 รักจิตินทริยัง มีอินทรีอันรักษา สาธกิง มี
 สภาวดี โกวิทัง ฉลาดรู้ นานาภาษาส ใน
 ภาสากิ่งหลายต่าง ๆ ชัมมะรัตตัง ยืนดีใน
 ธรรม์ สุธาเปกจิง อันเห็นแก่พระเจ้าแผ่นดิน

เลงแลคชิ่งหน้าแห่งเจ้า นานาสีปะวิสารทั้ง
 ฐซึ่งคิลประสาทรต่าง ๆ กุละสีละยุคตั้ง อัน
 ประกอบกัวยกระกุลแลคคิล กิตัง อันรู้เกรง
 กลัวซึ่งเจ้า อันเตปะเร ในพระราชวัง บรมย์
 อันประ กอบกัวยองค์แปกประการนี้ ควรจะพึงตั้ง
 ใช้สอยภายในพระราชวัง ฯ บัญญะวาอะนุรัตโก
 ะ สุโรณัตติคุณะยุคโต ยัสสะภักโตนะราธิโป
 ทัสสะสัพพะสะมิชณะติ ฯ ภักโต อันว่าราช
 บรมย์ ยัสสะนะราธิโป เมาะนะราธิบัสสะ แห่ง
 นราธิบตีพระองค์ ใด บัญญะวา ประกอบกัวย
 วิจารณ์บัญญัติ อะนุรัตโกจะ ยินกิจซึ่งการงาน
 แห่งเทียยังนัก สุโร แกล้วกล้า มั่นติคุณ

ยุติโทษ ประกอบกัณฑ์คุณคือความคิด สัพพัง
 กิจจัง อันว่ากิจทั้งปวง สมัชชะติ สำเร็จ
 ตัสนะนาธิบัสสะ แก่นะนาธิบคินัน บรมข
 อันนำมาซึ่งประโยชน์ ทั้งปวง ให้สำเร็จแก่เจ้า
 แผ่นดินเหนืปานทั้งนี้ ควรจะพึงตั้งไว้ในถัน
 ครอันยิ่ง ฯ ถันนั้นทะเรยุดโคพาหุ ลักตียะ
 สถาปปะยะวัณณะตา สัมพันธะทาสะราเชนะ จะยา
 ดุง หิตะมะหะระติ อะโคสาธุงอะสาธุงวา มะโน
 หะรังสุทลละกัง ฯ โยราชปรีโส อันว่าราช
 บรมขผู้ใด ยุติโทษ ประกอบ ถันนั้นคเร ใน
 ถันนั้นคร อะวัณณะตา นิสะภาวะมิไครุ ล่อลวง
 ราชานัง ซึ่งเจ้า สัมพันธะตา นิสภาพประพฤติ

เลี้ยงชีวิตรื่อง สะราชนะ กับถ้วยเจ้าแห่งตน
 พะหลัทธิยะสาบี่ แม่เห็ดว่าคนมีสามากำลังแขน
 แลนับริวารยศ อะโต เมาะ ตัสมา เหตุนี้
 โสปริโส อันว่าบรมย์เห็นปานทั้งนี้ อะหะระติ
 คว ะยาตง เพื่ออะหิทุกล สาธงวา ซึ่งคำ
 อันกักติ อะสาธงวา ซึ่งคำอันมกักติ หิตัง อัน
 ะให้ไปนประโยชน์แก่เจ้าแห่งตน สุกุลละกัง
 อันเจ้าแห่งตนได้ไปนอันยาก มะโนหะรัง นำมา
 ซึ่งความยินดีแห่งจิตร ฯ โนนะนานุนโนนา
 นุโน นานุนนะนะนุนโน นะนุนโนนะนุนโนนา
 นะเนโนนะนะนะนะ ฯ ปรีโส อันว่าบรมย์
 ชุนานุนโน ชนะซึ่งคนอันต่ำช้า นะโน มีได้ชื่อ

ว่าชะนะก็ ปรีโส อันว่าบุรุษย์ ะนุโน ยัง
 คนมีกำลังอันน้อยให้พ่ายแพ้ นาน มีได้ชื่อว่า
 บุรุษย์ ปรีโส อันว่าบุรุษย์ นานานุโน ชะนะ
 ซึ่งคนมีกำลังมาก จุโน ชื่อว่าบุรุษย์อันวิเศษ
 ทาโส อันว่าทาส จุโน อันเจ้าชะนะ ะนุ
 ะโน แม่นแลชะนะแล้ว ะนุโนนา มีได้ชื่อว่า
 ชะนะก็ ปรีโส อันว่าบุรุษย์ ะนุชะนะ เบียด
 เบียดซึ่งคนอันชนะแล้ว ะนุโน มีได้
 ชื่อว่าคนก็ ๗๕

๑ สามีสามินุโถมัจโจ ชะนะปะโทปีสุชะโน
 ทุตตังทุตตะคิณเปตัง ทินโทโถสานุปะโต
 โกลาอักษะยะสัณฐักติ มิตตัญจะระยะสังยุตตัง

ลัทธิปะกะติ โยวุกทา ราชะนีตีวิจักกะณา ะ

๑ ลัทธิปะกะติโย อันว่าราชปะกั

ทั้งหลาย ๗ ในยหนึ่งอันว่าราชภัก

ทั้งหลาย ๗ กัว่า สามเจะ คือเจ้ากั

สุชชะโน อันมีสัประ ๗ ทุกทั้ง คือคทั้งหลาย

สาม คือคน้ำแลคเบอกแลคแห่งกั ๗ ทุก

คไณเปตัง อันประกอบไปด้วยคุณ คือจะข้าม

เปอนอันยาก ทณโท คือว่าอาณากั ๗ โทสา

นุระปะโต อันสมควรแก่โทษ โทสา คือค

กั ๗ อักจะยะสันปะกั ๗ มีสมบัตกัอันบริบูรณ์

มิไกรฐัน ๗ มิตกัญจะ คือมิตรกั ๗ ะยะสัง

ยุตทั้ง ๗ เปนเพื่อนในกาละนีโย ๗ ราชัน

วิจิตรระณนา อันนักปราชญ์^{๒๒} ซึ่งราชันยิ วุทธา
กล่าวไว้ ๗ สำนัมนัจัญจะ^{๒๓} รัญจัญจะ

ทุกจะโกสัังพะลังนิตถัง อัญญะนัญญูปะการะกัง
สัตตะราชังคะมะจะเต ๗

สัตตะราชังคัง อันว่าองค์แห่งความเป็นพระเจ้า
แผ่นดิน ๗ สำนัจะ คือเจ้าศักดิ์ อมนัจัญจะ
คือว่าอำนาจศักดิ์ รัญจัญจะ คือแว่นแคว้นศักดิ์
ทุกตัญจะ คือคุณะงามยากศักดิ์ โกลัง คือ
คลังศักดิ์ พะลัญจะ คือพลพาหะอันแก่ลักล้า
ศักดิ์ นิตตัญจะ คือพระราชสันพันธมิตรศักดิ์
อัญญะนัญญูปะการะกัง มีอุปะการะแก่กัน
แลกัน โลเกนะ อันโลกย์ วุจะเต กล่าวไว้ ๗

๑ เอกกิงเคาปี่วักะเล สาธุกัณัสนัสะวัตตะเต
 ทัสสะสามัคคิงมะนิจันถัง กะระยยะสะปะริก
 ะณัง ฯ เอกกิงเคาปี่ แม่นล่องค้งหลายมี
 ประการอันกล่าวในเนื้อองค์อันใดอันหนึ่ง วิกเล
 ทำลาย สาธุกัณัสนัสะวัตตะเต
 บริบูรณ์ มะวัตตะเต มีได้ไปนไป อัสสะระณัญญ
 แก่พระยานั้น สัปปริโส อันว่าบุรุษผู้มี
 บัญญาอะนิจันถังมะอะนิจันถังโต ยะยาได้ ปภาจนา
 อะสามัคคิง ซึ่งกิริยามิได้พร้อมเพรียงแห่งองค์
 พิกการ คือจะออกหากด้วยกายแลจิตร อัสสะ
 สามัคคัสสะ แก่เจ้านั้น กะระยยะ พึงกระทำ สุปะ
 ริกะณัง ซึ่งกิริยาอันตักเตือนพระสติเนื่อง ฯ

อะธิบายว่าราชบุรุษผู้เป็นข้าราชการ พึงกระ
 ทำความเพียร จะให้องค์ที่พิกลไปนั้น
 ให้บริบูรณ์ ๗

๑ อัครทนายเมระปะระมัง นีรเวคณปะสัง
 กะมัง กระยะคะณะสังยุตตัง ตะโตะเสลัง
 ปะริกจะเย ๗ ภาวนามะ ชื่อว่าพระยา
 อิจฉะ พึงปรำพนา คุณปะสังกะมัง ซึ่งวิริยา
 อันเข้าไปใกล้ซึ่งสัพพะบุรุษผู้มีปัญญา มีอาทริย
 เปนกัน อันประกอบไปด้วยคุณ อัครทนายเมระ
 ด้วยคนแท้จริง กระยะ พึงกระทำ อัครทนาย
 เมระ ซึ่งคนแท้จริง คุณะสังยุตตัง
 ให้ประกอบไปด้วยคุณมีศีลประจำตัว มีทวงไข

แลทรงน้ำแป้นัน ประริกระเย พึงพิการณา
เสสัง ช้างองค์หกมีอำมาตย์แป้นันอันเสก
ตะโก แต่ลำภนี้ ๗๖

๑ บัญญะวา พุทธิมา เจวะ หินะกะณะนะวัชชะนัง
ทักโฆระโมสวจะ ชัมมิโกวะนุสยยะโก ฯ
นะราสะโก อันว่านะราชินก็รู้ประเดริฐ มัญญ
ญะวา มีบัญญัติ พุทธิมา เจวะ รู้พลันซึ่ง
อะทะยาไสยแห่งผู้อื่น หินะกะณะนะวัชชะนัง
อาจะเวรเสียทั้งกำแหงคนอื่นตำซ้ำ ทักโฆ
ฉลากในท่าต่าง ระโมจะ มีกิริยาอันออกถื่น
สาจะ มีพระไทยมือทรง ชัมมิโก ทรงซึ่ง
ทศพิธราชธรรม์ อะนุสยยะโก มีได้วิชา

ซึ่งสมบัติแห่งบุญ

๗๕

๑ สัจจะโรสัมพันธุ สหะยุทโธระสะติมา
 ประนาสะชัญญาวิโร จิตินาจะยะวัณณะระ
 ณะระสะโก อันว่าพระนระนาธิบตีผู้ ประเสริฐ
 สัจจะโร กระทำชงกรรม คือกิริยาอันพิชารณา
 เปนสิ่งซึ่งกำมัสรรเสณ แลก็เคื้อนในความเพียร
 เปนกัน สัมพันธุสหะยุทโธระ อันประกอบ
 ไปก้วยคุณ ๖ ประการ คือสำพันธมิตร
 พงษพันธ แลย่ายี่เสียดซึ่งนาคัก แลการณะรงค์
 แลทำลายเสียดซึ่งความรัก แห่งกระษัตริย์ทั้งหลาย
 อันเปนนาคักแลได้ซึ่งที่พึง สะติมา กอบไป
 ก้วยสะทอนอาจ คือกิจการงาน ประนาสะชัญญา

รู้ซึ่งกริยาอันทำลาย พระยาทั้งหลายอันเป็น
 ฆ่าก็ให้พิณาศ วิโร อันแก้วักล้าสามาถ
 ความเพียรมาก ธิติมา มีสติอันตั้งมั่น อะยะ
 วัฒนพะชา อันรู้ซึ่งกริยาอันลบหายแลจำเริญ ฯ

๑ อูปะการะกัญญโญสุโร พุทธิเสวีอะพะยะ
 สะโน ปะริกขะการีอะนินโท ทัพพะการีอะ
 ปะฏิญญโญ ฯ นะระสะโก อันว่าพระนะราชิบดี
 ผู้ประเสริฐ อูปะการะกัญญโญ รู้ซึ่งคุณ
 แห่งผู้อื่น สุโร แลแก้วักล้า พุทธิเสวี ส้องเสพย์
 ผู้ใหญ่ทั้งหลาย ๓ คือผู้มีบุญญามาก แลผู้ มี
 ขายสูงแลตระกูลอันสูง อะพะยะสะโน มีใจ
 ทำกรรมอันเป็นเหตุแห่งความลบหาย มีชนไก่

แลพระนั้นเป็นต้น ประริการะการี มีปรกติ
 พิจารณาแล้วแลกระทำ อะนินโท มีได้ก็เตียน
 ทำนุอันอันนิการจะติเตียน ทัพพะการีจะ
 มีปรกติกะการัน ประณินฺนุ ในปะคินฺนุญาณแล้ว
 ๑ อะริพะยะสะนาการัญญโณ จิตะโกโป
 จิตินทรีย อะโลโกนิททาละโสโน จากัณณะ
 ภาสะโก ๗ นะราสะโก อันว่าพระนะราธิบดี
 ผู้ประเสริฐ อะริพะยะสะนาการัญญโณ อันรู้
 ซึ่งเหตุอันทำลายคนอันเป็นฆ่าศึก จิตะโกโป
 อันระณะซึ่งความโกรธ จิตินทรีย ระณะซึ่ง
 อิงกรียมนักขุเป็นต้น อะโลโก มีได้มักมาก
 ในอามิต โฉนิททาละโส มีได้มักกลับ

แลเก็บจากร้าน จากี่ มีปรกตบริบาท วินะยะ
 ภาสะโก มีปรกตลั้งตั้นทั้งทาสกรรมกร
 ชันมิได้ลาคะให้ลาคาทานราชบัญญัติ ๗๕

๑ วิโมโหอะปะริคคะโห ปียะทัสสัสนัตะมา
 ณะโก เทสะกาลัญญะชานาติ ยุติโธลัคคะวัณณะ
 ะ ๗ ณะภาสะโก อันว่าพระยาผู้ประเสริฐ
 วิโมโห มิได้หลงลืม อะปะริคคะโห มิได้
 ทำกรรม มีกาลายเสียซึ่งเขี้ยวเงาแห่งเมือง
 แลควักเสียซึ่งรักษแห่งเมือง แลย้ายเสียซึ่งธง
 ไชยแห่งเมือง แลวิปริกแห่งเมืองเป็นต้น
 ปียะทัสสั มีกิริยาอันเลงแลกเป็นทัก
 ณะโก นับถือซึ่งคนเป็นสับปะรุต ยุติโต

ประกอบไป ลักตะขิมเมณะระ กัวยักกร ๗

ประการ เป็นเหตุจำเริญแก่บ้านเมืองอันปน

สงสารประจันต์ จานาคี รั้ว เทสญจะ ชัง

ประเทศอินโดจีน ๒๕๒๕ ๒๕๒๕ กาลัญจะ ช่งกาต

อันควรแลมีให้ควรกต ะประริคคะโห ยมาดี

หลวงแพ่งราชครู พย ๗ บำเพ็ญอธิษฐานว่า

พระราชบุตรแด่เจ้า
ท้าวเจียงนาแห่งเมือง

นักปราชญ์ราชครูประโรหิต อันรู้ซึ่งมีมูลแลไต่รอย

เพททอว่าจากขแห่งเมือง หม่ออำมาตย์ราชเลนี้

อินข่งย่น ขื่อวาศสะแห่งเมื่อง เสลุดคฤหบดี

ข้อ ๑๖. ทูลทวงแห่งเมือง ราชมนเฑียร บัญญา จักร

ธงไชยแห่งเมือง ลูกชายหญิงแห่งคนทั้งหลาย

คจเว้นส่งแห่งบิดาแลมารดา บิดามารดา

ความทนทานของหน้า แลทำลายง่ายขงบุตรหลานอื่น

๕ ๕ ๕
ถอยหาด้วยพระชะการ ชั่ววาทกาลาย! สย

๕๒๘
ทุ่งหน้าเมือง พลทหารแก้วกล้า ชื่อว่าเท้

แกมมอแห่งเมือง เทือกคิงนุนอยาฟงกำลังขง

เขยวงเมือง อยาฟงควักขึงควาตาเมือง

อย่าพึ่งหักขงไขขมือง อย่าพึ่งย้ายขงคทะ

๕ ๑ ๒ ๓ ๔ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๓ ๖ ๘ ๑ ๒ ๔ ๕ ๗
ขงหนาเมือง ดยพวงคกขงเทาพอเมือง ๗๖

๑ บุตรโสดกตะฐัมนะจะ ปาทแห่งพระคาถา

แปลคำรบ ๔ ะธิบายว่า พระนราธิบดินทร์ด้วย

พื่ออำมาตย์ข้าราชการ ให้ประชุมวันละ ๓ เวลา

คิดอ่านปฤกษากัน ๑ ยังกิจการบ้านเมืองให้ราบ
 คาบพรอันเพรียง ๑ ขอถ้อเอาซึ่งค่าส่วย แล
 ให้ซึ่งอาณาแต่ตรงไภยสมการ ๑ นับถ้อผู้เฝ้า
 ผู้แก้มอายอันสูง แล ไวยอันสูง ๑ นิโคเปียด
 เปียนย่ำซึ่งขรรธนาแห่งขจรเมืองคจโร ๑
 เคยให้เคยบวชซึ่งเทพยดา อัครกษัตริ์นอก
 แลในพระนครพึงให้ไปนิจ ๑ พึงพิทักษ์รักษา
 สมนพราหมณาจารย์ที่วัด ๑ พึงประกอบ
 ไปถวายธรรม ๗ ประการดังกล่าวมานั้น
 อย่าได้ขาด ๗

๑ สักทักถ้อยโณนยะสาปะโถ สังกามาระจะ
 ระกุสะโล ทานะสึเลอะภีระโต นิตตะบุพพัญะ

ภาสะติ ฯ นะระสะโก อันว่าพระนะราชิยก็
 ผู้ประเสริฐ สักกัตถัญญู รู้ซึ่งฉันทะแห่งวาท
 นะยาสะปะโก อันฉลากในอุบาย สังคามาระะ
 ระกุสะโล ฉลากในกิริยาอันพิจารณาซึ่งความ
 สนเทห์ อะระระโค ยินดี ทานะสึเล ในทาน
 ในศีล นิตตะบัพพะจะภาสะติ นิกิริยาอนัน
 ก่อนแล้วแลศรัสปรมาไสย ฯ

๑ ยะถากุเทหิคุณฺเหติ สัมปันโนโสณะระสะโก
 สะกะลังเมทะนิงชิตตะวา บุญญะราสสะ
 ภาชะโก ฯ โสณะระสะโก อันว่าพระนะ
 ราชิยก็ผู้ประเสริฐ สัมปันโน ประกอบไป
 คุณฺเหติ ด้วยหมั่นคุณทั้งหลาย ยะถากุเทหิ

มีประการอันกล่าวแล้ว ชีตตะวา ปราบแล้ว
 สะกะลังเมตะนิง ซึ่งฆ่าศึกในพื้นแผ่นดินทั้งปวง
 ภาวะโก ก็ได้ บุญญะภสสะ ซึ่งบุญราศรี
 โหติ ะมี ๗๕

๑ นิจจังสุตัทตะโรบัญญัติ เมธาวีอะนุสสุยยะโก
 คุรุปะเสวะโนราช นัปปิโกวิปุลลังยะลัง ๗
 โยราช อันว่าพระยาองค์ใด สุตัทตะโร ทรง
 ไว้ซึ่งกิริยาอันสะกัปป นิจจัง เปนนิจ บัญญัติ
 ประกอบไปทั่ววิภารณบัญญัติ เมธาวี มีธรรม
 โมชบัญญัติ อะนุสสุยยะโก มีได้ วิชา
 ซึ่งสมบัตินั้น คุรุปะเสวะโน ส้องเสพย์
 ซึ่งท่านผู้เป็นครู โยราช อันว่าพระยานั้น

บ่ไปไปก็ ถึง ยะสัง ซึ่งอิศริยยศแลบวิวารยศ
วิปลัง อันไพบลย ๗๕

๑ ยุทโธสัฏทะหิองเคหิ นิติสัถถัญจะพุทธานิมา สะ
นัตถิโกปะณะวิงสัพพัง ราชเชตุงวิจักกะโณ ๗

โยภาว อันว่าพระนารายณ์คือองค์ใด ยุทโธ
ประกอบไป สัฏทะหิองเคหิ ด้วยองค์

ทั้งหลาย ๗ นี้ประการอันกล่าวแล้ว แล้วตร

ทั้งหลาย ๗ เปนเหตุแห่งความจำเริญในพระขุบัน

พุทธานิมา นี้นับบุญอันรู้ซึ่งเหตุหกประการ

มคณทแห่งคนอันกล่าวเปนนั่น นิติสัถถัญจะ

ซึ่งคนภีร์นิตสาทรด้วย วิจักกะโณ อันประกอบ

ไปด้วยวิภารณบุญญา ในกิริยาอันจะได้

ซึ่งทางวัดแลธัญญา อันสมควรแก่คุณแลโทษ
 โสราจ อันว่าพระนะราชินีนั้น สมนัดใด อาจ
 เชตุย เพื่อจะระณะ ประเวง ซึ่งประมาท
 ในแผ่นดิน สะกะลัง ทั้งปวง ๗๖

๑ อินทาทิจโจระวายุจะ ยะโมมะหาสะมุตตะโก
 จันตะภุมะปะชุนโนระ รัญโญอุฏฐะภูณากะเว ๗
 อุฏฐะภูณากะ อันว่าคุณทั้งหลายแปด อินท
 ทิจโจระ คือพระอินทร์แลพระอาทิตย์ก็ดี วา
 ยุจะ คือพระวายุเทวะตาก็คือ ยะโมจะ คือ
 พระยายมกัถิ มะหาสะมุตตะโกจะ คือ
 มหาสะมุตกัถิ จันตะภุมะปะชุนโนระ คือ
 พระจันทร์ แลภูมเทวะตา แลบรรพลาหก

เทวะคากีดี ภาเว พิงมี รัญโญ

แก่พระยา ๗๕

๑ ยะถาลักโกเทวะราช อนุคคัณหาติ

ปาณินังนิกคะหะบักคะเทเนวะ อินทะสะโม

นะภาชิโป ๗ ลักโก อินว่าพระอินทร์ เทวะ

ราช เป็นพระยาแห่งเทวะกา อนุคคัณหาติ

อนุเคราะห์ ปาณินัง แก่เทวะดาทั้งหลาย

นิกคะหะบักคะเทเนวะ ด้วยกิริยาอันข่มขู่

แลยกย่องแท้จริง ยะถา ฉนโค นะภาชิโป

อินว่าพระนะภาชิบก็ อินทะสะโม เสนอด้วยพระ

อินท์ อนุคคัณหัยยะ พิงอนุเคราะห์ ปาณินัง

แก่ลัทธิทั้งหลาย นิกคะหะบักคะเทเนวะ

ด้วยกิริยาอันข่มขืนและยกย่องแท้จริง ฯ อะธิบาย
 ว่าพระนระราชบิดี พึ่งข่มขืนและยกย่อง ซึ่งทำ
 ราชการอันสมควรแก่ โทษแลคุณ ฯ
 อัฐมะสังยะธากิจิ โทยังหะระติรังสิ
 เหวี่ยงร้างเหวพะสิงราชห หะเรอาทิจะสาทิโส ฯ
 อาทิจิ อนว่าพระอาทิตย์ โทยัง ยิงน้ำ
 หะระติ ค่อยให้แห้งเหือด รังสิ ด้วยรัศมี
 แห้งตนคืออรัน อัฐมะสัง สิ้นแปลเคื่อน
 ยะธา ฉนโค ราช อนว่าพระนระราชบิดี
 อาทิจะสาทิโส เหมือนด้วยพระอาทิตย์ หะเร
 พึ่งนำไป พะสิง ซึ่งของส่วยอันบังเกิด ร้าง
 ในแวนแคว้นแห่งตน รังสิ ด้วยรัศมีแห่งตน

คือสังกะหะวักถุอันชื่อว่าบริละเมธ ๗๕

๑ ประวิสัยสัพพะภูทานิ ยะถาจะระติมาตุโต
 เหวี่ยงตฺยเหติจณฺญะ มาตุตฺสสะวะตังอิทัง ๗
 มาตุโต อันว่าคม ประวิสัย เมื่อพัก สัพพะ
 ภูทานิ ในกายแห่งสัทฺถ์ทั้งหลายทั้งปวง จะระติ
 ก็จรไป ยะถา ฉนฺโต ราชฯ อันว่าพระนระ
 ธิบตี จณฺญะ พงฺร ซึ่งเหตฺอันดีแลร้าย
 ตฺยเหติ ทวยคนผู้สอคนแหมทั้งหลาย เหวี่ยง
 เมาะตะถา ดังนั้น อิทังสัพพะภูคะประวิสะจะ
 ระนัง อันว่ากริยาอันพัตจรไปในสัทฺถ์ทั้งปวง
 วัตตัง เปนวัตต มาตุตฺสสะ แห่งคม อะธิ
 บายาทั้งไว้ ซึ่งคนสอคนแหม ให้รู้เหตฺดีแลร้าย

เป็นจารึกเหมือนตัวขลน

๗๖

๑ ยะลาบียะมะปียังว บัตตะกาลังนียัฉะติ

ยะถาระหังทณทะทานัง ยะนัสเสตังวะตัง

อะเว ๗ ยะโม อันว่าพระยาขม นียัฉะติ

ซักถาม ปียัง ซึ่งคนอันเป็นที่รักก็ดี อะปียัง

ซึ่งคนอันมิได้เป็นที่รักก็ดี บัตตะกาลัง ใน

กาลอันถึงซึ่งควรแก่กรรม ยะลา คณโต

ราช อันว่าพระนเรศวรมหาราช กะระยยะ พึงทำ

ทณทะทานัง ซึ่งกรียาอันให้อาณา ยะถาระหัง

โคยอันควรแก่โทษ เหวี่ยงเมาะตะถา เหมือน

ดั่งนั้น เอตังปียังปียะ นิฉินะนะทณทะทานัง

อันว่ากรียาอันซักถามซึ่งคนรัก แลคนซึ่ง

แลให้ซึ่งอาณานิ วัคตัง เปนจารีต ยะมัสสะ

แห่งพระยายม ภาเว พังมี ๗๕

ยะถาปุเรนติชุตระกา สีนชอุ กังจะยวินา

ตะถานากังจะเยราช สะมุตทัสสะอิทังวัคตัง ฯ

สินช อุว่าพระมหาสมท วินา เว้นแล้ว

อากังจะย ซึ่งความปราจู้ณาแห่งน้ำอันจะไหล

ไปสู่แม่น้ำอันน้อย ชุตระกา อุว่าแม่น้ำน้อย

ทั้งหลาย ปุเรนติ เตม ยะถา ฉนโค

ราช อุว่าพระนราธิบคี่ นากังจะเย มีพึง

ปราจู้ณา สักพะระนัง ซึ่งทรวัยทั้งปวง

ตะถา เหมือนกันนั้น อิทังนะอากังจะนัง อุว่า

กิริยาอันมิได้ปราจู้ณาวั วัคตัง เปนจารีต

สะมุททาสสะ แห่งสมุท ภาเว พึงมี ฯ

๑ ประปุณณังยะถาจันทั้ง ภูฏาหาสนติ
 มะนุสสา เอวังสัพพะชะนานิเจัง ตุสสีทิวา
 โนมัจจ ตะโคทาสสัยยะอัทธานัง จันทะสะโม
 ณะภาธิโป ฯ มะนุสสา อันว่าคนทั้งหลาย
 ทิสวา เห็นแล้ว จันทั้ง ซึ่งพระจันทร์ ประ
 ปุณณัง อันบริบูรณ์ หาสนติ ชันชมนินท
 ยะถา ฉันโค สัพพะชะนา อันว่าคนทั้งปวง
 ภูฏา เห็นแล้ว มัจจ ซึ่งพระภักตร์ ราชิ
 โน แห่งเจ้าแผ่นดิน ตุสสี ชันชมนินท
 นิจจ เปนนิตย เอวัง เหมือนกันนั้น ตะโค
 เมาะทัสมา เหตุชันชมนินทนั้น ณะภาธิโป

อันว่าพระนระราชิบดี จันทะสะโม เสมอด้วย
 พระจันทร์ ทัสสยยะ พึงสำแดง
 อัครกานัง ซึ่งองค์ ฯ

๐ ยะถาสัพพานิภูตานิ ภูมิธาระยะกะสะมัง
 ไปริชนะปะทังสัพพัง ตะถาราชปิธาระเย ฯ
 ภูมิ อันว่าแผ่นดิน ธาระยะกา มีปรกดิทรงไว้
 ภูตานิ ซึ่งสัทธิวงหลายอันแลแล้ว สัพพานิ
 ทั้งปวง สะมัง เสมอกัน ยะถา ฉะนั้น
 ราชปิ แหม่นอันว่าพระนระราชิบดี ธาระเย
 พึงทรงไว้ ไปริชนะปะทัง ซึ่งจาวเมื่องน้อย
 แลเมื่องใหญ่ แลจาวแวนแคว้นชนบท สัพพัง
 ทั้งปวง สะมัง ให้เสมอ ตะถา

เหมือนดั่งนั้น

ฯะ

๑ ประชุนเณระคุโรมาสัง อาเปหิอะภิวัสสะติ

เอวังโยเชปะริพพะยา อะภิตุณฺเณระภาธิโป ฯ

ประชุนเณ อันว่าเณร อาเปหิ ยังนำทั้งหลาย

อะภิวัสสะติ ให้หัก จะคุโรมาสัง สิ้นสื่อก่อน

ยะถา ฉนฺได เณรภาธิโป อันว่าพระเณรภาธิบถิ

โยเช ยังสุระโยธาทิ้งหลาย อะภิตุณฺเณ พึงให้

ยินดี ปะริพพะยา ท่วยของบริ โภค

เอวัง เหมือนดั่งนั้น

ฯะ

๑ สิทฺธาเอกังพะกาเอกัง สิกฺขเจจัตตาริกกก

ภู ปญฺจะกการากาฆณามะ ฉะสุณฺหาตีณิ

คะตะภา ฯ ราชณามะ ชื่อว่าพระยา สิกข

พึงสำเหนียก เมะว่าพึงรู้เี่ยงอย่าง เองักวัก
 ด้ง ชั่งจาร์ตอหนึ่ง สักหา แต่ราชสัท
 สิกเซ พึงสำเหนียก เองักวักด้ง ชั่งจาร์ต
 หนึ่ง พะกา แต่ณยกยง สิกเซ พึงสำเหนียก
 จัฏการวิคทานิ ชั่งจาร์ตทั้งหลายด้ง กุกกุก
 แต่ไก่ สิกเซ พึงสำเหนียก บัญจะวิคทานิ
 ชั่งจาร์ตทั้งหลายห้ำ กากา แต่กา สิกเซ
 พึงสำเหนียก ฉะวิคทานิ ชั่งจาร์ตทั้งหลายหก
 สุณา แต่สุนัข สิกเซ พึงสำเหนียก ตัณ
 วิคทานิ ชั่งจาร์ตทั้งหลายสาม คะคะภา
 แดแต่ลา ๗๖

๑๐ มะหากันมั่งทุทกะกังวา ยังกันมั่งกาตุมิจะติ

สละมารณ์เณระกาศัพพัง สัสสาเอกังคะถาภาเว ฯ

ราชฯ อันว่าพระนระราชิบดี อิจฉะติ ปวารณา

กาทง เพื่อจะทำ ยิงกัมมัง ซึ่งการงานอันใด

มหากัมมังว คือการอันใหญ่ก็ดี ขุทธะกัมมัง

คือารนัยกก็ดี ตังกัมมัง อันว่าการนัยใหญ่ขึ้น

รณฺญา อันพระนระราชิบดี กาศัพพัง ฟังกระทำ

สละมารณ์เณระ ด้วยกริยาอันปวารณเสมอกัน

เอกังคะตง อันจารีตอันหนึ่ง สัสสา แต่ราชสัส

ภาเว ฟังนี้ ตะถา ด้วยประการดังกล่าวนั้น ฯ

๑ อินทริยานิสฺสสังกะโม พะโกระบัตถกั โทภาเว

เกสะกาโลปะนันทนิ ลัพพะกัมมานิสสาละเย ฯ

ราชฯ อันว่าพระนระราชิบดี บัตถกัโต นีปนฺญา

สุตังยะโม สํรวมเปอนันตี อินทรียานี ซึ่ง
 อินทรียทั้งหลายมีจักขุเช่นกัน ภาวะ พึงมี
 พระโกระ คุรทั้งวานกยง สัพพะกัมมานี ยัง
 กรรมทั้งหลายทั้งปวง เทสะกาโลปะนันทนิ
 อนถึงซึ่งเทศการอันควร สาระเย พึงได้
 สำเรจ ๗๕ บพพญานัญจะยทชัญจะ
 สังวิภาคัญจะพันธุหิ ถิยาอักษะมากุกตัญจะ
 สิกเขจัทธาริกุกกุฏา ๗ ราชจ อันว่าพระ
 ณะราชินภี สิกเข พึงสำเหนียก จัทธาริวัตทานิ
 ซึ่งจาริตทั้งหลายสีกุกกุฏา แต่โก
 บพพญานัญจะ คือกิริยาอันตนก่อนทั้งปวงก็ดี
 ยทชัญจะ คือแคล้วคล้าไนกิริยาอันชนกก็ดี

สังวิภาคฺญะ คือกิริยาอันจำแนกอาหารกต

พันธฺหิ คัวยไก่อั้งหลายอันเป็นเผ่าพันธฺหิ ติยา

อิกะมากุทฺญะ คือกิริยาอันเหยียบในแม่ไก่

แล้วแลเสพยักติ ๗

คฺยเทเมณฺหํเปกขฺญะ โภชะนังญาตีสังคะโต

วิโลกะเปกขฺญะนาละสะยํ บัญจะสิกขัณฺะ

วายะสา ๗

ราชา อันว่าพระยา สิกเข พึงสำเหนียก

บัญญัติวาทานี ซึ่งจารึกทั้งหลายห้า วายะสา

แต่กา เมณฺหญะ คือกิริยาอันเสพยักตเมณ

ธรรมกัถิ คฺยเท ในที่ลับ เปกขฺญะคือกิริยา

อันเลงแลดูมากกัถิ ญาตีสังคะโตหะ คือกิริยา

อันเรียกญาติแล้วแลก็นักดิ์ โภชนะนัง ซึ่งโภชนะ
 วิไลกะเปกขัญจะ คือกิริยาอันตะแคงทาคักดิ์
 ณะนาละสะยังจะ คือกิริยาหนีไ้เกียรคร้านักดิ์ ฯ
 ณะนาลัสสังทิสันโตโส สุนิทกาสูปะโพชะนา
 ทัพพะภักติระสรัญจะ ฉะเอเตสวานะโตคุณา ฯ
 เอเตคุณา อันว่าคุณทั้งหลายนี้ ฉะ หก
 สวานะโต แต่สุนัขจ ณะนาลัสสัง คือสภาวะ
 หนีไ้เกียรคร้านักดิ์ ณะทิสันโตโส คือมนน้อย
 พลันักดิ์ สูปะโพชะนา คือกิริยาอันต่นักดิ์
 ทัพพะภักติระ คือภักดีมั่นใจแท้เปนนิจักดิ์
 สรัญจะ คือกิริยาอันแกลวกลักดิ์ ฯ
 จินเนป๊ะวะหะโกถารัง สัตุนหัญจะนะจินตะยิ

สันตกุญฺญะระภาเวนิจัง ตัณฺณสิกขัยะคะสะภา ฯ
 คะสะภา อัมภาลา ระหะโก นีปรกทินาไป
 ภารัง ชังการะ จินเน ในที่ลำบาก นะจินตะยิ
 นิได้คึก สิกฺขณทัณฺเจะ ชังเยนแลร่อนสันตกุญฺญะ
 นักร้อยกัวย นิจัง เปนนิจ ภาเว พึงมี ภาชา
 อัมภะระนะราชิยทิ สิกขา พึงสำเหนียก เมาะ
 ว่าพึงก่เยี่ยงอย่าง ตัณฺณวคฺคานิ ชังจาริตทั้งหลาย
 สาม คะสะภา แต้ล่า อิติเมาะอัมมิฬปะกาณะ
 ทัวยประการทั้งอันกล่าวแล่นนี้ ฯ วิสสะเตตานิ
 คุณานิ จะรยยะอิหะปัตถิโต วิชยยะวิปัสสัพพานิ
 เทชะลีโสภะวิสสะติ ฯ โยราชา อัมภะระนะราชิ
 บกัพระองค์ใด บัณฺฑิโต นีปญฺญา ระรยยะ

อาจประพาศได้ เอทานิคุณานิ ซึ่งคุณ
 ทั้งหลายนี้ วิสละภี ยัสสิม อีหะโลเก ในโลกนี้
 โสภาม อันว่าพระนารายณ์ก็ขึ้น วิชยะ พังชนะ
 วิปัสพพานิ ซึ่งมาศึกทั้งหลายทั้งปวง โสภาม
 อันว่าพระยานั้น เกษะสิ มีบุญเกษะมาก
 ณะวิสละภี จักมี ฯ

อะตะยัมพุปาติเมธนา วัจจะปะสวะนิโรธา ทิวา
 สุปปาชาคะหาระ รัตติกโรคาณะวันทิตะ ฯ
 โรคา อันว่าโรคทั้งหลาย ณะวันติ มี อะติ
 อัมภุปาจะ เหตุบริโกลนัยังนิกกัตติ อะติเมธ
 นา เหตุเสพย์เมธุนมากอ้งนิกกัตติ วัจจะปัถสะ
 ะนิโรธาจะ เหตุอกกลันไวัซึ่งอุทธาระปะสวะ

กี้ก็ สุปปาละ เหตุหล่นก็ก็ ทิวา ในกลางวัน
 ชาติระราละ เหตุขึ้นก็ รัตโต ในกลางคืน ฯ
 อะทะยัมพูปานะชียะติ นีรมพูปาบีเฮอร์โส ทัสสมา
 คะหะณิตักทายะ มะหุงมะหุงภริบีเว ฯ
 อาหาโร อन्नว่าอาหาร นะชียะติ มีไคย้อย อะทะ
 ยัมพูปา เหตุบริโภคน้ำมากยิ่งนัก โสเฮอร์
 โทโส อन्नว่าโษ่อन्नอาหารมีไคย้อยนั้นแท้จริง
 ะเว พิงมี นีรมพูปาบี แน่นเหตุมิได้บริโภค
 ชึ่งน้ำ ทัสสะมา เหตุทั้งนั้น ปุคคะโล อन्नว่า
 บุคคัล บีเว พิงคิมน้ำ มะหุงมะหุง แก่นะระนะ
 ภริ มีสภาวะอย่าได้น้อยได้มาก คะหะณิตัก
 ทายะ เพื่อยังเพลิงธาตุในท้องให้กล้า ฯ

ภูตตะวาระทาวะอาลัยยะ ยาวะอันนังปะติฏ
 จูทัง ตะโคปะทะลัคคังคินตะวา วามะบัส
 เสณะสังวะเส ๗

ปุกกะโล อันว่าบุคคล ภูตตะวาระ บริโศกแล้ว
 อันนัง ซึ่งว่าเจ้า ปะติฏจูทัง ตั้งอยู่ค้อยังบมิได้
 ทราบไป ยาวะจะ เก้าได้ อาลัยยะ ฟังนังอยู่
 ทาวะ ทราบนี้ ปุกกะโล อันว่าบุคคล
 คินตะวา จงเกินแล้ว ลัคตะปะทัง สิ้นเจด
 ปะทวาร ตะโก ในลำกับนั้น สังวะเส ฟังไสยาศ
 วามะบัสเสณะ โดยจ่าระจ่างเบื่องจ้อย ๗

ภณฺเฑปฺพะพะเนาะอายุตฺติ ธะนัคฺคิฏฺฐิกิณฺณามุโข
 ยะลัคคิฏฺฐิปปัจฉิเมเนาะ นะภณฺเฑชุตตะวามุโข ๗

ปุคคะโล อัมว่าบุคคล อายุญฺญี นีประโยชน์ด้วย
 อายุอันอื่น ปุพเพมฺปิ นีนาไว้ข้างบระทิศ ภูณฺเช
 พึงบริ โภค ปุคคะโล อัมว่าบุคคล ะนิตฺตํ
 ประโยชน์ด้วยทรัพย์ ทักขินาโม นีนาเฉพาะ
 ต่อทักษิณ ภูณฺเช พึงบริ โภค ปุคคะโล อัมว่า
 บุคคล ยะสฺสํ นีประโยชน์ด้วยยศศักดิ์ บัณ
 เณระเอะ นีนาไว้ข้างบัณณทิศแท้จริง ภูณฺเช
 พึงบริ โภค ปุคคะโล อัมว่าบุคคล อุตตะรา
 มฺปิ นีนาเฉพาะต่ออุดรทิศ ะภูณฺเช
 อย่าพึงบริ โภค ฯ

ฤทธะวานิ ทะยะโตถุสฺสํ ทิฏฐันโตพะละวักขะณัง
 อายุจิงกะมะโตนิจัง นิจฺจาวะติธาวะโต ฯ

ถูลง อันว่ากายอันพี ภาเว พึงมี บุคคะลัสสะ
 แก่บุคคล ภูตตะวานิหะยะโต อันบริโภคแล้ว
 แลนอน นิรจัง เปนนิจ ปุคคะโล อันว่า
 บุคคล ภูตตะวาติฏฐันโต บริโภคแล้วแลยืน
 พะละวัฏมะนัง พิกาลังอันจำเวณ ภาเว
 พึงมี อายุ อันว่าอายุอันจำเวณ ภาเว พึงมี
 ปุคคะลัสสะ แก่บุคคล ภูตตะวา จังกะมะโต
 อันบริโภคแล้วแลรงกรม มัจจุ อันว่ามัจจุราช
 ธาระที คิกตาม ปุคคะลัสสะซึ่งบุคคล ภูต
 ตะวาธาระโต อันบริโภคแล้วแลวิ่งเล่น ฯ
 บุปเพสิวะสีเนชาวี ที่มายุกกัณเณสโร บัพพะเน
 จิตตะสันทาโป มะระณังนิกโขตตะเวสโร ฯ

ปุคคะโล อัญญาบุคคล ปุพเพสัระสี มีคัสสะ
 วัชชังบุรทิส นิกเท หลับนอน เมธาวิ
 มีปัญญา ภาเว พังมี ปุคคะโล อัญญาบุคคล
 ทักขิเนสสิโร มีคัสสะวัชชังทักคิน นิกเท
 หลับนอน ที่มายุมีอายุยืน ภาเว พังมี ปุคคะ
 โล อัญญาบุคคล บัณเฑสสิโร มีคัสสะวัชชัง
 บัณเฑทิส นิกเท หลับนอน จิตตะสันตาโป
 เตอกรันจิตร ภาเว พังมี ปุคคะโล อัญญา
 บุคคล อุตตะเรสสิโร มีคัสสะวัชชังอกร นิกเท
 หลับนอน มะระณัง อัญญาภิรียาอันตาย
 ภาเว พังมี ๗

นิจจันณันญะทีณานัง ภูมิณะเจนะลิกะณัง

ปาตลจันโธระนัง ทนตังอะโธระนัมปี้จะ วัคคา
 นังมะลิกัญจะ เกล้านังลักชะตัมปี้จะ ทินเน
 ทะเวถาปนีทัญจะ นะวัคคะสะยะนัมปี้จะ ฯ
 อะติเรกะภกตัญจะ อังคะปิตัญจะโปละติ
 ระนะสามิปีสำหะนุ นะลักขิลักขิตาริตุง ฯ
 ระนะสามิ อันว่าท้าวกระเวรราชเป็นเจ้าแห่งสมันต์
 ก็คือ ปีสำหะนุ อันว่าท้าววิษณุกรรมก็ดี นะลักขิ
 มิอาจ ชาริตุง เพื่อจะทรงไว้ ลักขิง ซึ่งบุญ
 ศิริ อเมชะเน แห่งคนทั้งหลายนี้ นิจจติณานิ
 ฌันนัญจะ คือคนอันเกี่ยวพันเป็นนิจก็ นิจ
 ภูนิชะเนนะลักชะนัญจะ คือคนอันจักแผ่แผ่กันด้วย
 เลบเป็นนิจก็ ปาตลจันโธระนัญจะ คือคน

อันมิได้ชำระซึ่งท้าวให้บริสุทธิ์ก็ดี ทันทังอะโฮ

ระนัมปีจะ คือคนอันมิได้ บ้วนปากล้างหน้า

ชำระมณ กิลฟันให้บริสุทธิ์ก็ดี วัตถานังมะลิ

ทัญจะ คือคนมีน้ำผิงผ้าห่มอัน เล้าห่มองกัก

เกส้านังสูกะตันปีจะ คือคนมีผมนั้นแห้งอันมิได้

หวิสาวกัก ที่เนกะเวธาบั้นทักญจะ คือคนมัก

หลับในกลางวัน ๆ เกียวสองเวลากัก นิวัตะ

ตะยะนัมปีจะ คือคนอันนอนกายเปลือยก็ดี อะติ

เวกะภักทัญจะ คือคนบริโภคล้ำเหลือกก็ดี

อังกะปึงโปละติจะ คือคนมักเมาะตซึ่ง

องคาพพแห่งคนเลวกระปานก็ดี ๗

สิระตีปบผังจะระโน สุปจีโตะรังคะณา

เสวโนอะละยะโกชะนัง อะนะนะสัททะ

จะปัญจะเก เมณฺหิวิริงปะติฏฺฐันโต

ละกะเตสึริงราชา ๗

ราชา อันว่าพระนะราชินที ปะติฏฺฐันโต

ตั้งอยู่ในวัตรนี้ประการอันกล่าวแล้ว ลีละสิ

ปุปผัง ทรงซึ่งมาลาเหนือศีรษะก็ดี จะระโน

สุปฺพิโต มีพระบาทอันจ่มระบริสุทธิก็ดี ะวัง

คะณาเสวะนา เสพย์ซึ่งอัครคະนารักดี อะละยะ

โกชะนัง เสวณ้อยก็ดี อะนะนะสัททะ ทรงผ้าถุง

แล้วแลเสพย์เมณฺหิก็ดี นะจะปัญจะเกเมณฺหิ

มิได้เสพย์ซึ่งเมณฺหิในวันถึงหลายห้า คัณฺโณจุม

แลจากทุกสัปดาห์แล้ววันประสูติ แลวัน

สงครามค์ ละระเท ได้ สิริง ซึ่งบุญศิริ จิรัง
 สันกาลนาน ๗

ราชาทณทั้งพระสุญจะ อักตะทุสะนะเมวะจะ
 ปาณิตติวะนังกิลญจะ พะยะสะนานิมะหิปะกิ ๗
 อิเมโทสา อันว่าโทษทั้งหลายนี้ ราจาจะ คือรา
 จาอันอยาบักดี ทณทัญจะ คือกิริยาอันมักให้
 ซึ่งอาญาภักดี พระสุญจะ คือมมออันอยาบักดี
 อักตะทุสะนะเมวะจะ คือกิริยาอันทำลายเสียซึ่ง
 บัจใจยแห่งตนก็ดี ปาณิตติวะนังกิลญจะ คือ
 เปนนักเลงสุราแล่นักเลงไก่ แลเล่นการพนันก็ดี
 พะยะสะนานิ เปนเหตุฉิบหาย มะหิปะกิโน
 แห่งเจ้าแผ่นดิน ๗

อจันตังเสวะมานันัง พะยะสะนานิเอทานิหิ พะหุ
โทสาชะนะยันติ ตัสมาเอเตวาระชะเย ฯ

หิ แท้จริง พะหุโทสา อันว่าโทษทั้งหลายเป็น
อันมาก ชะนะยันติ บังเกิดมี ราชันย์ แก่ทั่ว
พระยาทั้งหลาย เสวะมานันัง อันส้องเสพย์

เอทานิพะยะสะนานิ ซึ่งเหตุแห่งความฉิบหาย
ทั้งหลายนั้น อจันตังด้วยแท้ ยัสมา เหตุใด
ตัสมา เหตุคึงนั้น มะหิปะติ อันว่าเจ้าแผ่นดิน
วิวัชชะเย ฟังเวนเสีย เอเตโทเส ซึ่งโทษ
ทั้งหลายนั้น ฯ

มะหะติภะณะยันตานัง อิทังปานังมะหาอิกิ อักตะ
ระนะมัตติสัทติ สิริยะสะกิตตังชะเห ฯ

วิจักขณา อันว่านักปราชญ์ทั้งหลาย มีสมเด็จพระ

พระพุทธเจ้าเป็นต้น อาทูล กล่าว อิทังปานัง

ซึ่งกิริยาอันเสพยซึ่งสุรา^{นี้} มะหาอิตี ว่าเป็นเหตุ

แห่งความฉิบหายใหญ่ยิ่ง มะหะติภะณะยันตานัง

กว่าเหตุแห่งความฉิบหายใหญ่ทั้งหลาย ฯ

สุราปานัง อันว่ากิริยาอันเสพยซึ่งสุรา ชะเท

ยังตนให้ละเสีย อิตตะชนะมะทีลัคคิ สิริยะสะ

กิตติง ซึ่งสมบัติแห่งตนแลบ้เบญา แลสามารถ

แลศิริแลอิศริยยศ แลบริวารยศแลความ

สรวเสัญ ฯ

สุราปานัสสะโยเคนะ พะหุ^๕บุญญังวินัสสะติ นิจัง

ปานังนะชานาติ ภักขาภักจัญจะโนคะติ ฯ

พะหุขัณฺณัง อันว่าขัณฺณามาก วินัสสະติ
 ฉิบหาย โยเคนะเหตุประกอบ สุราปานัสสะ
 ซึ่งกิริยาอันเสพยาซึ่งสุรา นิรจิง เปนนิตย
 สุราปาโน อันว่านักเลงสุรา นะชานาติ มิได้รู้
 รักษิตุง เพื่อจะรักษา ปาณัง ซึ่งชีวิตรแห่งผู้อื่น
 โนคะติ มีอาภัพิจารณา ภาทากักขัญจะ
 ซึ่งอาหารอันดีแลอาหารอันไม่ดี ๗๕

มาคะรังชายาวิยะจะ ภาะริยังปีมาตริงวิยะ
 ณะรมปีกุปาทีวิยะ ขุททะกัมปีอะติวิยะสุรา
 ปานาติมันญะติ ๗๖

สุราปาโน อันว่านักเลงสุรา อะติมันญะติ สำคัญ
 มาคะรัง ซึ่งมารดา ชายาวิยะ ดูดทั้งว่าเมีย

อะทิมัญญะติ ลำคัญ อะริยังปี แม่ ช่งภริยา
 มาตะรังวิยะ ดุจทังว่ามาริกา อะทิมัญญะติ
 ลำคัญ อะริยังปี แม่ ช่งเรื่อน กุปาทิวิยะ
 ดูจว่าสิ่งนั้นบ่อเป็นต้น อะทิมัญญะติ ลำคัญ
 ชุกตะกังบี แม่ ช่งวัถถันน้อย อะทิวะ
 ดุจทังวัถถันใหญ่ ๗

อับปะกังบีสะมทังวะ สะมทังบีละสังวิยะ
 ราชานัมบีจิตทังวิยะ สุราปานติ มัญญะติ ๗
 สุราปโน อันว่านักเลงสุรา อะทิมัญญะติ
 ลำคัญ อับปะกังบี แม่ ช่งสระน้อย
 แลเหมืองน้อย สะมทังวะ ดุจทังว่าสมท
 อะทิมัญญะติ ลำคัญ ราชานัมบี แม่ ช่งพระยา

มีตทั้งวียะ ครตัมมิตรแลสหาย ๗

สันติกากิจกาณะนะทานิ กะละหังโรคะการะณัง

อะกิกโกโปปนะทังสี ปญญาทพพะลัการะณัง ๗

พะหุโทษา อัมวาโกะทังสลายเปอนันมาก ชะนะทานิ

คังกริยาอันเส้อมเส็ชจากทพยัมปัตติ กะละหัง

คังกริยาอันว่าเวญซึ่งความทเลาะกัก โรคะ

การะณัง คังกริยาอันรักบงเกโรคนนอแล

เท้งอ้อยเปนภักดิ์ อะกิกติ คังกริยาอันเพ่งไป

คังกริยาอันได้ โภปนะทังสี คัมมิได้บงกช ซึ่ง

อะไวระน้อยใหญ่ แลสาแวงซึ่งทอนลึงจะระอาย

ปญญาทพพะลัการะณัง คังกริยาอันเส้อมจาก

ปญญาอันทนได้ ภาวันนิ นี สุภาปานัสสะ

แก่นักเลงสุรา สันทักฎฐิกา อันประจักษ์
 ฉะเพาะหน้า ๗

สุทธาจาระวิวัชชิกา ชุตตามะตาระพันธะวา
 นิโสภานีโรกตัมปา กิจฉาลัพภันตัมปะจะยา ๗
 ชุตตา อันว่านักเลงทั้งหลาย มีน้ำเลงไก่อแล
 น้ำเลงเบี้ย แลน้ำเลงเมอนเป็นต้น สุทธาจาระ
 วิวัชชิกา ปราศจากมารยาตรอันบริสุทธิ์ พันธะวา
 อันว่าญาติเผ่าพันธุ์ ทั้งหลาย จักหา สละขาด
 มะตาระ อจกัณคณตาย นิโสภานี หากความโสภณีได้
 ในการทั้งหลาย นิโรกตัมปา ปราศจาก
 ละอายเลสะกัณแกบ่าป ละพันธิ ไต่ บัจะยา
 ชัฏกัณคณตาย กิจฉา คัมภีรยา ๗

๑ นะพัธะวัธสะปะติฏฐา นิกกะรณา
 นะบัลลิตา โลกะทะวะยังนะชานาติ มายา
 วิกุละเภทโน ๑

ชุต อันว่านักเลงมีน้ำเลงไก่อ่เปนตัญ นะปะ
 ติฏฐา มีไก่อ่เปนกัั้ง พัธะวัธสะ แก่เผ่าพันธุ
 นิกกะรณา หากความกรณามีได้ นะบัลลิตา
 มีไก่อ่เอาใจไล่เลงแลก พัธะวัธสะ ชั่งเผ่าพันธุ
 ชุต อันว่านักเลง นะชานาติ มีอาหร โลกะ
 ทะวะยัง ซึ่งประโยชน์ในอิโลกย์แลปะโลกย์
 มายาวิ พ้อลมงผู้อื่น กุละเภทะโน มีปรกติ
 ทำลายตระกูลให้วิบหาย ๑

เวธามัจจะสุหัชชานัง นะสัททะหะติภาสัตัง

อัคระกามาจะระพุทฺธิ อันนิชวิยะวินายะโก
อะจิริงพะยะสะนังปัตติโก โยโงราชาสัสสัคฺกั ๗
โยราชา อันว่าพระนราธิบคิองค์ ไต อัคระกามา
จะระพุทฺธิ มีบุญคุณคิอันประพฤคฺมิ. ลี้ยงลักไป
กัวยลักแห่งคน นะสัาชะหะติ มีได้เชื้อ เวชา
นัจะสหัสซชานังภาสัคัง ซึ่งคำอันปโรหิตแลอำ
มาตย์แลคนร่วมใจทั้งหลาย กราบทูลอันควร
จะพึงเชื้อ โงราชา อันว่าพระนราธิบคิองค์นั้น
ปัตติโก ถึง ณะยะสะนัง ซึ่งความฉิบหาย
อะจิริง มีไถ่ยาวนาน สัสสัคฺกั เหตุป้จามิกรทั้งหลาย
อะสิ มี อันนิชวิยะ ประกุกคนตาบอด วินา
ยะโก ปราชากคนพ พะยะสะนังปัตติโก

ถึงซึ่งความฉิบหาย

๗

ถึงอะหังเทศะกาโลโก โทสะมาธิสะมาคฺโค

อะนิตฺโตโกสะหาโยจะ กาสักกิพะหฺมายา กากินฺติ

ผะลัณมะมะวัวร์ัง กิงกัมมัสสะสุสันปะทัง สัมปัต

ตะยังวิพฺนิตฺโตโกระ เกทะกะถังกะถุคตะรัง

วัญญังราชตตะนิจเจวัง กัมมะลิตฺเต

วิชานะตัง

๗

โยราชา อันว่าพระนระภาธิบค้องค์โต วิชานาติ

รุโคยวิเสศ กัมมะลิตฺเต ในกิริยาอันให้สำฤทธิ

ซึ่งการงาน อิจเจวัง ดั่งนี้กึ่งนี้ ถึงอะหัง

คืออาตมนี้เป็นอย่างไร โทเทศะกาโล คือเทศกาล

อะไร โทสะมาธิสะมาคฺโคอะนิตฺโต คือ

ขั้วนิมิตร์แห่งอาตมามีคูนอันยิ่ง แลคุณเสมอ
 เปนไหน โภชะทโยจะ คั้วนิมิตร์สหาย แห่งอาตม
 เปนอย่างไร กาลัตถิ คือความสามาถแห่งอาตม
 เปนไหน กายะทนายา คือเลขคอบายแห่งอาตม
 เปนประการใด พระวิริงถึงพระลึง คั้วกิริยา
 กลางค้ำความเพียรอาตมจะนิมิตร์อย่างไร ถึงกันมัส
 สะสุสังปะทัง คั้วกิริยาอันบริบูรณ์เป็นอันใดแห่ง
 กุศลอย่างไร โภสัณท์กะยังวิพันใด คือสัทร
 ไนสงบักแห่งอาตมเป็นไหน เกทะกะถึงอุตตะ
 ริงะลา คั้วกิริยาอันล้างคำทำลายเสียซึ่งถ้อย
 คำอันกล่าวยิ่ง แลกล่าวเกินประการใดไหน
 วิภะณะนา อันน้ำปราศทั้งหลาย นีพระสุททะเจ้า

เปนทั้ง อาหุ สรรเสริญ ทั้งราชานัน ซึ่งพระยานัน
 ราชกิจกิจอิติ ว่าเป็นพระยาอันประเสริฐ รัญญิง
 เมาะราชัน กวาทักพระยาทั้งหลาย วิชาณะทั้ง
 เมาะวิชานันตวัน อัมรุทิสเสศ ฯ วิจิระกัมมะ
 บัฏฐเส ตัญญุสสุหัทธะโปรีนัง อะละอะนะเทศา
 นัญจะ โยชิตะนิสสันตัญจะ อิตะโถกะปะระ
 โถกัญจะ กักกัพพัง อะกักกัพพนันปะ ฯ
 ราชา อัมว่าพระนะราชิตี วิจินตะเมาะวิจิน
 เทยะ พังคิก ตัญญุสสุหัทธะโปรีนัง ซึ่งคน
 ทั้งหลายอัน เปนเจ้ามิตระแลเป็นมิตระก็ อะละ
 อะนะเทศานัญจะ ซึ่งสุระโยชาพลแลสมบัตแล
 ประเทศกัก โยชิตะนิสสันตัญจะ ซึ่งคนอัน

ประกอบไว้แลคนอาไศรยแห่งคนก็ อธิระโลกกะ
 ประโลกัญจะ ซึ่งประโยชน์ในอิทธิโลกย์แล
 ประโลกย์ก็ กัมมัน ซึ่งกรรมอันน้อยใหญ่
 กัตตัพพะจะ อันควรจะทำก็ กัตตัพพะ
 ปิจะ อันไม่ควรจะทำก็ บัฏฐเส ในเวลา
 รุ่งเช้า ฯ อนิสสสังฆายาคะคณัง สรรังสาธ
 ชะนะตะธา ปุชเชยชะนัญญาตักคณัง มะมะเทสสะ
 คะโทอิติ ฯ ราช อินทราพระนราธิบดี ปุ
 ชะเย พึงบูชาเมะว่าพึงเลี้ยงดู ขายาคะคณัญ
 จะ ซึ่งคนอันมีคุณปรากฏก็ อนิสสสังฆ อินทา
 ทิพพิททาไศรยนิไถ สรรัง ซึ่งคนอันแก่กล้าก็
 ตะธา อันมีกำลัง สาราชะนัง ซึ่งคนอันเป็นสัณนุชย์

๑) วินิเวชากะระณานิ บัคคะเหตวาทักกจินห์ทักัง
 วิจักขะโณสนิสสะโต สุตฺตังจิโตอัญญะกะระणे
 เวนมิตถังอะมัญญิตวา สุตฺตังจิเนนะราสะโก
 ณะราสะโก อันว่าพระนราธิบถก็ผู้ประเสริฐ วินิเวช
 สอกลั้คือประทับ อาภรณ์นิ ซึ่งเครื่องอาภรณ์
 สำหรับกระษัตริย์ ทักกจินห์ทักังบัคคะเหตว
 ยกซึ่งพระทักดิ์ เบื้องขวาขึ้น วิจักขโณ
 พิจารณาเป็นอันดี สุนิสสะสุตฺตังจิโต นึ่งเป็นอันดี
 ย็นเป็นอันดี อะมัญญิตวา อบำได้คำนึงแล้ว
 เวนมิตถัง ซึ่งคนซึ่งแลคนรักษ อัญญะกะระणे
 ในการพิภกษาความ สุตฺตังจิเน พึงพิภกษา
 เป็นอันดี ฯ นะจินเตจะมะยโกโตหัง โนธัมโม

ทัณทะมะกะทัง สุชะนังทะชะไนทิกฺกุโจ เอโส
 ทัณทะสุญฺญโณวะหิ ฯ นะระสะโก อันว่าพระ
 นะระธิบก็ผู้ประเสริฐ นะจินเต อย่าพึงนึก
 อะหังวะมะยุตฺโตติ วาอาคมาคฺวรจะพึงอหิทร
 นะระสะโก อันว่าพระนะระธิบก็ อะทะทัง เมื่อ
 มีได้ให้ ทัณทัง ซึ่งอาญาแก่บุคคลอันควร
 แก่อาญา โนธัมโม มีได้ชื่อว่าตั้งอยู่ในจาริต
 แห่งท้าวพระยา หิ แท้จริง ทุชะไน อันว่า
 คนร้าย ทิกฺกุโจ เหน สุชะนัง ซึ่งพระยา
 ใจที่ เอโสสะภาโว อันว่าสภาพเหนืนั้น ทัณทะ
 สุญฺญโณวะ เปนเหตุให้อาญาเล็ดลมสูญแท้จริง ฯ
 จะพะเยอะภียทเคสุ นีจามังนโนวัฑฒะเต

ทักษะทาภาเนาะฟ้าอัญญะ นะกะเวยยังตะเถาะ
 ทัง เตทักกะทาเนนิวัคเตสึ ปาปารัญญา
 สุรังคะเท ๗ มาโน ชันว่ากิตฺตมานะ
 นีทานัง แห่งคนต่ำทั้งหลาย วัณณะพะเท
 จำเริญ ชะมะเยอะภียคเตสึ ในกั้วพระยา
 ทังหลายอันประกอบในจันตี ทักษะทาภาเน ใน
 เมื่อให้ซึ่งอาญา สะกึ แลมี อัญญะพะฟ้า
 ชันว่าคนร้ายทั้งหลายอัน นะกะเวยยัง มีทั้งกะทำ
 ทังกัมมัง ซึ่งกัมมันั้น ตะเถาะเอะ เฒ่อคน
 อันต้องโทษนั้น ทักกะทาเน เมาะ ทักกะทาณัง
 ชันว่ากิริยาอันให้ซึ่งราชทัณฑ์แก่คนร้าย นีวัค
 เตสึ ๗๒ ชันว่าคนต่ำ ๗๓ ตะเถาะ ๗๔

เกลี้ยงคะลานัง แห่งคนษามานทั้งหลายนั้น
 ปาปา แด่ความลามก ทะเท ได้ชื่อว่าให้ สัจ
 ซึ่งความสุข รัญญูแก่พระนทการะษัตริ ฯ
 ยัสสะทณฺฑเททะเทรัญญู ษะนาภายันตีสัทธิตา
 อัญญังชมนังอะเปกขิตวา ทณฺฑทั้งทะเทอะทณ
 ทะกัง ฯ ทณฺฑเท ในเมื่อราชทณฺฑ ษะริน
 เทนะ อันท้าวพระยาผู้ ประเสริฐ ทะเท ให้
 ยัสสะคะลัสสะ แก่คนร้ายผู้ใด อัญญูษะนา
 อันว่าชนทั้งหลายอื่น สัทธิตา เหมอันด้วยคนร้าย
 นั้น ภายันติ ก็เกรงกลัว ษะหิปะติ อันว่าเจ้า
 แผ่นดิน อะเปกขิตวา พิจารณาแล้ว อัญญัง
 ชมนัง ซึ่งกรรมอันอื่นในอนาคต ทะเท พึงให้

ทณทัง ซึ่งอาญา อะกัณทะกัง อนัน
 ทากราชกัณทอนให้แต่ก่อน ฯ คะโฆวิทถิวัสัง
 ยุคโต วิสะหิโนสปีโปยะถา โกสะหิโนละจัก
 โควะ สอิหิโนคทาอะระ ปะริกะวาติบันโนติ
 ยะกัทถะทนะทะทัยยะโส ฯ โยนะรินโท อัน
 ว่าพระเจ้าแผ่นดินองค์ใด ยะกัณทะทัยยะ
 ฌแลมิพึงให้ ทณเท ซึ่งอาญาแก่คนทั้งหลาย
 อันควรแก่อาญา โสนะรินโท อันว่าพระเจ้า
 แผ่นดินนั้น อะติบันโนติ ถึงพลยังนัก ปะริ
 ภาวัง ซึ่งลำบากแคว้นวิบหาย คะโฆวะ
 คุจกังวังกัตติ อิตถิวัสังยุคโต อันปราชาก
 นางจาง สปีโปยะถา คุจกังวังกัตติ

วิสเทหโน อันปราศจากพิษม์ อะละ อนึ่งโลก
 วัคโคระ คจกัว่าพระวรคักดี โกสะเทหโน อัน
 ปราศจากผัก สี่ให้อิระ ประคุดังว่าราชสหัส
 หีโน อันปราศจาก คุณา แห่งถ้ำ ฯ คุลโย
 กระทบตะปาท วิทานะพนฺติเอกโน อะติ
 กณทงปิโกสันติ สมะกณโทสะโนสยา ฯ
 ชะนา อันว่าคนทั้งหลาย คุลโยกระทบตะปาท
 นทอแลนอแลท้าวเหมอันกัน วิทา กลัว กณ
 ทายะ แต่อาญา นะพนฺติ ไหว เอกโน แก่
 พระยาองค์เดียว โทสันติ โกรธ นะวินทง
 ชังพระเจ้าแผ่นดิน อะติกณทงปิ แม่อนให้ชัง
 ราชทงอันอึ่งเกิน ราชา อันว่าพระนารายณ์

สะนะทัณโท ให้ซึ่งอาณาโดยสมควรแก่โทษ

สะโม สงบสงัดเป็นอันดี สียา พึงมี ฯ

ทฎฐัสสะทัณโทสุชะนัสสะปุชา นะยาเยนะจะ

โกสัสสะสัมมาวุทธี อะบักจะปาโกอัทธเนทเธ

สุชะ วัฏฐารักขาบญฺจิเมวุตตายญฺญา ฯ

อเณยญฺญา อนันฺวาทริกัฏฺฐิตถายันนํ บญฺจะ ท้า

ทฎฐัสสะทัณโท คือให้ลงอาณาแก่นักโทษ สุ

ชะนัสสะปุชา คือบวชแก่คนอันชอบในราชการ

นะยาเยนะโกสัสสะสัมมาวุทธี คือยังทรัพย์ใน

ทั้งพระคลังให้จำเรอเป็นอันดีโดยธรรม อะ

บักจะปาโกอัทธเนทเธสุชะ คือมิได้ล่าเหยี่ยวใน

คนผู้มีศักดิ์ ในคนยากก็ดี วัฏฐารักขาคะ คือ

รักษาซึ่งแว่นแคว้นเป็นอันภักดี วิกะระณเท
 อันนักราชทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น
 วุทธา กล่าว ยัญญาอิตี ชื่อว่าจาริก วัณโณ
 แห่งพระยา ฯ เขทับบัตตะสะมานัตตะ สฎฐ
 นิจาเยยะตวังอิตี สังคามะยุดตะวิสัตตุ
 กาโลสัพพานิการะเย ทินเนอุปปะปะริกขีตวา
 สัมมารักเขอัคคัสสะระ ฯ นะวินโท อันว่า
 ท้าวพระยาผู้เป็นใหญ่ สังคามะยุดตะวิสัตตุกาโล
 มีกาลแห่งสักขีอันปราศจากแล้ว ท้ายประกอบ
 การสงคราม ทักวา ให้แล้วซึ่งถาบันตร สะมา
 นัตตะ แก้อำมาตย์อันเสมอด้วยพระองค์ เขทับ
 บัตตะ อนึ่งซึ่งลำบาก สฎฐนิจาเยยะตวัง

อิติ ว่าท่านพยับคับเปนอันดี อุปปะปะริกิริทวา
 พิจารณาแล้ว สัพพานิกัมมานิ ซึ่งกรรมทั้งหลาย
 ทั้งปวง ที่เน ทกวัน วัฏฏะ พิงรักษา อัก
 ศสสะระ ซึ่งพระองค์ สัมมา ทวยอาการอันดี
 กุญละสกะวิคัมพะ สาขังอรุจัตตะวิระลัง ทมึง
 อารามิโกฉินเท สุมะลังสิญจะเตยะธ
 อารามิโกปะโนนิจรั ภูมิปาโลสะทาสะเว ฯ
 อารามิโก อันว่าเจ้าของสวน ฉินเท พึงคัก
 ทำลาย ทมึง ซึ่งกันไม้ กุญละสกะวิคัมพะ
 สาขัง นีก็งอันคดแลแต่้งแลห้อยย้อย อรุจัต
 ตะวิระลัง อันสงยิ่งนักแลแก่โกรน สิญจะเท
 ย่อมยงพวนแลวหน้า สุมะลัง ซึ่งกันไม้หน่น

มีผลอันก็ ยะธา ฉนโค ภูมิปาลิ อันว่า
 เจ้าแผ่นดิน อารามิโกปะโม นีอุปะมาตังเจ้า
 ของสวน สระ พิงระภาก นิจจิง เปนนิจ
 สะทา ในกาลทุกเมื่อ เหว้ง เมาะ ตะธา
 เหมือนกันนั้น อุกจิตตังปะติโรเปยยะ ฉินเท
 สุปุปผิตังชุกทัง วัคคัมยยาติอุจจะนาเม นะ
 ทังถัมภะยะสังกะตัง วิตัจเจยยะ ชุกทังกัณฐะ
 ทิกขังพะหิณี โรปะเย สโรปีตังมานะเยยยะ มาลา
 กาโรวะนัันตะเย ฯ มาลาการโร อันว่านาย
 มาลาการ ปะติโรเปยยะ พิงปลุกด้วยดี
 เปนที่ชื่นชม อุกจิตัง ซึ่งคั่นกอดอกไม้อันยก
 มาแต่ที่อื่น ฉินเท พิงเกบ สุปุปผิตัง ซึ่งกอด

ดอกไม้ที่ออกอันบาน มาลาการไธ อันว่านาย
 มาลาการ ถัมภะยะ พึงคำนึงไว้ นะทั้ง
 ซึ่งที่ดอกดอกไม้ อันนั้นอมลง วิถีเฉยยะ พึง
 ขกเปลือกคือตอนปลูก สักกะทั้ง ซึ่งก
 ดอกไม้ อันสรค โวเปยะ พึงปลูก ขกทั้ง
 ถิ่นทะกิกขัง ซึ่งกดอกไม้นานอันแลแกลหลน
 ทะติ ในกายนอก มานะเยยะ พึงขึ้นชม
 สุโรบัก ซึ่งที่ดอกไม้นปลูกไว้เป็นอันดี รัฐ
 ฐะปาโล อันว่าเจ้าแว่นแคว้นแดนสมบัติ
 มาลาการไธวะ เหมือนกัน้วยนายมาลาการ
 นั้นทเย พึงยืนกในสมบัติ ตะธา เหมือนกันนั้น
 กุติในสุริยาสรา สุตะวันโตคิยะธา นีติ

ลักถาติปะยตทา สะราชิวัสสัมมะทีปะติ ฯ
 สะราชิ อันว่าอำนาจยทั้งหลาย กติ ใน
 มีตระกูลอันประเสริฐ สุริยา มีการอันสอาด
 เลอียด สุก แกล้วกล้า สตะวันโต มี
 สักขมาก อะคิปปะตา เป็นที่รักมากแห่ง
 คน อะคิปะยตทา รั้งนาน นิตลัคเถ ใน
 นิตลัคเถ อัสส พึงมี เมาะวัสสมควร มะ
 หิปะติ แก่เจ้าแผ่นดิน ฯ สุตวาสิละมาสุมา
 วิระกสิทธีกาพะลั อะลุตทาปิยะรปาจะ มันติ ในรู
 รุจคะนาระเท ฯ อัจจังกัง อันว่าองค์แปด
 มันติ ใน แห่งอำนาจยทั้งหลายอันคึกการงาน
 เป็นอันดี สุตวา คือได้สัดบตร บัฟงมาก

สัตตะวา คือมีศีล สุภา คือเกลี้ยงกล้า วิระวา
 คือมีเพียรมาก สัทธิกา คือกระทำกิจการ
 ลำฤทธิเรวพลัน พะตี คือมีกำลังสามาถ
 อะลภา คือมิได้โลก มียะรปาจะ คือมี
 รูปอื่นเป็นที่รัก โลเกนะ อันโลกยาหารีย
 อจจะเต กล้าว ฯ ปลูกปลูกนั้นตะยิตวา
 ราชะภูปะติพุทธีหิ ตะโตปัจฉาสะมาคันทวา มั่น
 ตั้งกะเรสุลลิกขิตัง ฯ ราชะภูปะติ อันว่า
 ท้าวพระยาผู้เป็นเจ้าแผ่นดิน ปลูกปลูกนั้นตะยิตวา
 ปลูกษากันต่าง ๆ แล้ว อะมัจเจหิ ด้วยอำ
 มาตย์ทั้งหลาย พุกขีหิ อันมีปัญญา
 สะมาคันทวา มาประชุมกันแล้ว กะเร

สัมพันธ์โนปะณะวีปะติ สัตกโนพะละวันโตติ
 กะทาจินาวะลีทะติ ฯ สุนิจละโย อันว่า
 พิกากษาเปอนันตี นิจจ เปนนิจ สัมพันธ์โน
 บริบูรณ์ ยัสสะปะณะวีปะติโน แก่เจ้าแผ่นดิน
 ดินองค์ใด โสปะณะวีปะติ อันว่าเจ้าแผ่นดิน
 องค์นี้ อะติพะละวันโต นี้กำลังสามารถยิ่ง
 สัตกโน กว่าท้าวพระยาทั้งหลายอันเปนน้าค้ำ
 อะสี นี้ นาวะลีทะติ นี้ได้รู้ล้น
 กะทาจิ ในกาลบางที ฯ ปาปาจะตะยัง
 นิมาเรยะ หิเตโยเชยยะคฺยฺหิณัง คฺยฺเหยยะคฺยฺณัง
 กะเรยะ อาปะเกอะนะชะตะเต ทะเทยยะ
 กาเลสนิกตัง ลักชะณังบั้นทิกาทา ฯ

อดมนใจ อันว่าอำมาตย์ จักรการเป็นอันคี่
 นิมาเรยยะ ฟังทักทวนห้าม จะทะยัง ซึ่งเจ้า
 ผู้เป็นกระษัตริย์ ปาปา จากประพจน์ซึ่งกรรม
 อันคี่ โยเซยยะ ฟังให้ประกอบ หิตเต ใน
 ประโยชน์เป็นเหตุแห่งความจำเริญ คุยเหยยะ
 ฟังกาบังไว้ คุยหิณัง ซึ่งกรรมแห่งเจ้าอันควร
 จะฟังกาบัง กะเรยยะ ฟังกระทำให้แจ้ง
 รุณังซึ่งคุณแห่งเจ้าณะชะหะเต นีฟิงมะละเล็ย
 อาปะเทจะ ในกาลนี้เหตุใหญ่ ทะเทยยะ
 ฟังให้สมเคราะห์แก่เจ้า กาล ในกาล
 อันควรระสมเคราะห์ บัณทิตา อันว่านักปราช
 ัยหลาย อาหุ กล่าว อิกังลักจะณัง ซึ่ง

ลักษณะประการหกอันกล่าวแล้วนี้ สุนทิตะอิต
 ๑
 ๒
 ๓
 ๔
 ๕
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

นิสัมบัทนี้อยกัถิ บัณทิโต อธิวาท้าพระยา
 ผู้เปนนักปราชอันประเสริฐ อะเนยยะ พื
 รักษาเปนนิจ ทังมิตัง ซึ่งกัลยาณมิตรนั้น
 ทะเทยยะ พึงให้ ธัมมะกามัตถัง ซึ่งสมบัติ
 โดยสมควร ศัสสะมิตตัสสะ แก่กัลยาณมิตรนั้น
 รักเชยยะ พึงรักษา มิตถัง ซึ่งกัลยาณมิตร
 อาปะเท ในกาลเมื่อไภยมี หิ แท้จริง ราช
 อธิวาทะนราธิบกี อปปะมัตโต มีได้ประมาณ
 นิตเตส ในกัลยาณมิตรทั้งหลาย บัปปโป
 ถึง ณะลัง ซึ่งผลคือความจำเริญยิ่ง วิปุล
 อันไพโรบล ฯ ประเสริฐจะกระทำที่นี้ สัมม
 ญัตตะวาอิตตัสสะจะ สัตติคะระหะกัมมะโยคาที

สมนิกะยุทเทยยะ เหวงยุททั้งกะโรนิตโต
 ราชานิจจังชะยิสสะติ ฯ โยราช อนุว่าพระ
 ณะราชิบกิจงค์โค ญัตตะวา รัแล้ว ประวัจจะ
 คะระหากันนี้ ซึ่งสิ่งทั้งหลายมีเคราะห์ชะตา
 เปนกันแห่งแวนแคว้น แห่งก้าวพระยาทั้งหลาย
 อัน สัมมา ด้วยดี สมนิกะ พิจารณาแล้ว
 สัตติคะระหะกัมมะโยคากันนี้ ซึ่งสิ่งทั้งหลาย
 มีสาธมา แลเคราะห์ชะตาดีแลร้าย แลควร
 แก่การเป็นต้น อักคัสสะระ แห่งคนก็ดี ยุท
 เทยยะ พึงรบ โสราช อนุว่าพระณะราชิบคินัน
 กะโรนิตโต เมื่อทำ ยุททั้ง ซึ่งกิริยาอันรบ
 เคว้ง ด้วยประการดังนี้ ชะยิสสะติ จักชะบะ

จง เปนนจ ฯ อักทะโนจะสภังทิสวา
 ปรสสะจะนัจจิงกุสลัง สันมาจะเวยยะยทชัตถัง
 ราชจะมิกทสสะทพพะลัง ฯ ราชจ อนันว่าพระ
 ะราชิบดี ทิสวาจะเห่นแลวกักดี สภัง ชังเคราหี
 ะตาคี อักทะโน แห่งนท ทิสวาจะ เห่นแลวกัก
 ักดี กุสลังนัจจิง ซึ่งความนิบหายอันใหญ่ยิ่ง
 ปรสสะ แห่งท้าวพระยาอันอันเปนนมาคัก
 ทิสวาจะ เห่นแลวกักดี ทพพะลัง ซึ่งทพสภาพ
 ราชจะมิกทสสะ แห่งมิกตรอันเปนนมาคัก สันมา
 ะเวยยะ ฟังตระเตรียมเปนนันกั ยทชัตถัง
 ริงกิริยาอันรบ ฯ อะทักบายว่าเมอจะทำการ
 นรงค ให้พิจารณาทุกเคราหีชะตาคีแลร่าย

สมควรแก่การจึงกระทำมิใช่ประโยชน์ ๗

สุนัขจิ้งจอกจะมั่งคั่ง เล ปุชิตานั่งปุจฉาจะพะละ
กานั่งชะนั่งกัศตะวา ยุกชังพะละวะติกะเว ๗

ยุกชัง อันว่ากิริยาอันรบ พะละวะติ นี้นัก
ลึงมาก ภาเว พึงมี สุนัขจิ้งจอก เหตุ

ประกอบกับสุนัขจิ้งจอกษัตริย์ก็ มั่งคั่ง เล อันจะ
ให้เป็นมงคล ปุจฉาจะ เหตุกระทำบุรุษก็

ปุชิตานั่ง แก้วตลกทั้งหลายอันควรแก่บุรุษ
ชะนั่งกัศตะวา เหตุให้ ชังทรพยอมเสียบึงแลผ้าถุง

เป็นกัน พะละกานั่ง แก้วพลโยธาทั้งหลาย ๗

หัตถิสสระพะสัตตาคี วัณมิโกเนระละบัตติกา

สัพพาวชิยานิลัทธานะ สักกาเชตุงสัพพาวุริ ๗

รัญญา อันพระนราธิบถิ ลัทธานะ ได้แล้
 หักธิสสะ จพะลักทาภิวันนิเน ซึ่งสิ่งทั้งหลาย
 มีขางแลผ่าแลบน แลคาบ แลทอชักเป็นคัน
 แลเกาะอันเป็นเครื่องประดับก็ดี ระตะปะติ
 กา ซึ่งรถแลพลเดินเท้าทั้งหลายก็ดี สัพพา
 วิทะยานิ ซึ่งแก้วทั้งหลายทั้งปวงมีเงินแลทอง
 เป็นอันก็ดี สักกา อาจ เขตุง เพื่อจะปราบ
 สัพพาภูริ ซึ่งแผ่นหินทั้งปวง ๗
 โกธังโสกังภะยังโดกังพะยะสะนังเทสะวิกะวัง
 บัคคะหะนิคคะโหราช สัพพังคะระติชนะวา ๗
 โยราช อันว่าพระนราธิบถิองค์ใด ณะนะวา
 นีทรพย์มาก บัคคะหะนิคคะไท ยกย่อง

แลหมื่นซึ่งคนอันควรเก่าย่องแลหมื่นใด โส
 ราช อันว่าพระนระราชีนัน ทะระติ ล่วง
 คำน โกรธ ซึ่งความโกรธก็ดี โสกัง ซึ่ง
 ความไศกก็ดี ะยัง ซึ่งความกลัวก็ดี โสกัง ซึ่ง
 โลกก็ดี พะยะสะนังเทศะวิระวัง ซึ่งความฉิบหาย
 แห่งตระกูลแลสมบัติก็ดี สัพพัง ทั้งปวง ฯ
 ตัสมาสัพพะอสสาเหนะ ปุพพะเมวะนระราชิป
 ะนะสญจะยะนังกะเว ตัสมิทราชปะกิจจะ
 เท ฯ ตัสมา เหตุนี้ นระราชิป ันว่า
 พระนระราชีนัน กะเว พึงกระทำ ะนะสญ
 จะยะนัง ซึ่งกิริยาอันสัมผัสไว้ ซึ่งทวัพย์ ปุพ
 พังเอวะ ก่อนแท้จริง สัพพะอสสาเหนะ

ด้วยอุษาททั้งปวง ประดิษฐ์ระเฑ พึ่งคงอยู่ คัดมีง
 ระนะสัจจะเย ในกิริยาอันลุ่มลึกไว้ ซึ่งทรพย์
 นี้ ฯ พะลังสะเนนะสาธะเยะ ภวังเกเทนะ
 สาธะเยลพกัง อักถัพปะทาเนนะ ทะเนทณฺฑะ
 ทพพะรัง ฯ ราช อนฺวาระนะภาธิบถิ พะลัง
 ยักคนอนฺมีกัลลัง สาธะเยะ พึงให้สำเร็จ
 คือทระมาน สะเนนะ ด้วยภาระทำสะนัคพรอัน
 เพรียง ภวัง ยักคนาสาค สาธะเย พึงให้
 สำเร็จ เกเทนะ ด้วยจำแนกพวกพ้อง ลพกัง
 ยักคนโลก สาธะเย พึงให้สำเร็จ อักถัพปะ
 ทาเนนะ ด้วยกิริยาอันได้ ซึ่งทรพย์ ทะเน
 พึงสั่งสอน ทพพะรัง ซึ่งคนอันว่ายาก

ทณฺเฑนะ ทวฺยชาณฺญา ฯ สะเทสสะถฺนฺตรุโร
 หัตถิ อัสสะระนะพะเลสะติ นะระกะโรติโย
 ยุกถํ อญฺญะทังปะริณฺทกะติ บัจจันตากุปปี
 ทารุโร ระนะโกเควฺลุปปะเท ปะริจะโยนิติ
 สัตถะ อญฺญะปาเปติสะระสัง ฯ โยนะก
 ธิปะติ อนฺนํพระนะภาธิบตฺตองคฺไค หัตถิอัสสะ
 ระนะพะเล ในเนื้อช้างแล่นน้ำแลทรพย์ แลพล
 โยธา สะติ แลมิ สะเทสสะถฺนฺตรุโร สันโกล
 ในแค้นแค้นแห่งตน นะระกะโรติ มิได้กระทำ
 ยุกถํ ช้างบพฺง อญฺญะบัจจามิตตา อนฺนํ
 ท้าวพระยาตายหลายอันอันเป็นมาศึก ปะริ
 นฺทกะติ เมาะ ปะริณฺทเทยฺย พึงยำยี้

ทั้งพระราชาทั้ง
ซึ่งพระราชาธิบดีอันมีน้อย

แต่ในแว่นแคว้นแห่งตนนั้น
ปัจจุบัน

อันว่าปัจจุบันชนบททั้งหลาย
อุปปี

กระบถ วิรูปปัตเต เมะ วิรูปเปยยัง พิง

ปลัน รั้วระณะะโกเค ซึ่งแว่นแคว้นบ้าน

เมืองแลทรพัสสมบัติทั้งหลาย ราช ัน

ว่าพระราชาธิบดี ประวิระโย จัณนาน นีติ

สัดเถ ในราชนิกิสาคร อัญญะ ยังท้าวพระยา

ทั้งหลายอันอนมได้จันนาน ปาเปติ ให้ถึง

สระสัง ซึ่งอำนาจแห่งตน ฯ

อุพักัสสะนิเสกาโก กากัสสาปี่วะสังอะเท

สหัสสาปี่เถณะโกร นะกรัสสาปี่ทะเกสสิโต

หันติเฮวังกาละเทสั้ง อะชานันไทวะยุณะติ
 พุทธิวากะยังวิสะเรยยะ ะสะบักโตวิพะละว
 ๑ กาโก อันว่ากา บักโต ถึง ะสัง ซึ่ง
 อำนาจ อพักัสสะ แห่งนกเค้า นิเส ใน
 เวลาพลบค่ำ หันติ ฉิบหาย อพักโกปี แม
 อันว่านกเค้า บักโต ถึง ะสัง ซึ่งอำนาจ
 กากัสสะ แห่งกา อะเห ในเวลากลางวัน หันติ
 ฉิบหาย อะบี อนึ่งโสทร นะโกร อันว่าจเร
 บักโต ถึง ะสัง ซึ่งอำนาจ สักัสสะ แห่ง
 ราชสีห์ ละเล ในที่บก หันติ ฉิบหาย สักโกปี
 แมอันว่าราชสีห์ บักโต ถึง ะสัง ซึ่งอำ
 นาจ นะกรัสสะ แห่งจเร อทะเก ในน้ำ

ทัศนคติ ถิ่นทลาย ราช อันว่าพระนะราชินดี
 ะราชันโค มิได้รู้ กาละเทสยัง ซึ่งกาล
 แลเทศ ยุทธะติ ราช ไรราช อันว่า
 พระนะราชินดีนั้น วิสยะยะ มิได้ระฤก
 พุทธิภาชนะยัง ซึ่งคำแห่งนักปราช วิพะละรา
 ปราชากวี่พล ะละบัตโค ถึงซึ่งอำนาจ
 แห่งข้าศึก เหวี่ยง เมาะ ตะถา เหมื่อนดงนั้น
 ๑ ธิปัทททานะวิญญูชาติ วิทิตทานะชิตังจิตติ
 มัทธะวะธะณะทาทัพพัง ทาทัพพังวิริยังสะท
 ุทธาเวภาหิระยัณฺธิ สิจฺฉิวิสะสะมานัทโท
 คิริกุกเคหคณิราช พะละทะสะสะทสสะบี
 ะภาณันเภสัชเจพณฺธ มัทเทโสตันดินทยะโส

๐ ภาว อนัว่าพระนระราชบดี กัถา เมื่อปภ
 ธิปง ชั่งมาคัก วิทวานะ รัแล้ว ธิปง
 ชั่งมาคัก ชั่งอติ ว่าทนะชะนะ นะวัญญาคี
 อย่าได้คณัน มัททะวะสา ถวายอำนาจแห่ง
 มัวเนา รัญญา อนัพระนระราชบดี กัถา
 ภาวแล้ว ธิปง ชั่งความเพียร นะทาทัพพะ
 อย่าพึงย่อหย่อน ธิปง อนัว่าความเพียร
 รัญญา อนัพระนระราชบดี ภาวัพพะ พังทำ
 สะทา ในกาลทุกเมื่อ เจริญ อนัว่าคนทั้งหลายอัน
 เปนพร ชกธา น้อย สิริวิสะสะมา เสนอ
 ถวายเปลวเพลิงแลพิศม์ ราชันติ บังเกิด
 หี เมาะ ยัสมา เหตุใด ตัสมา เหตุถึงนั้น

วรียง อันว่าความเพียรเพื่อจะเร่งรีบฆ่าศึก
 วัณณา อันพระนระราชินก็ นะหาคัพพัง
 อย่าฟังให้ยอหย่อน กิงอวะ คุชังว่าสิ่ง
 ดังกา หัตถิราช อันว่าพระยาจักร มะโท
 ชัมมัน วิจารณ์ เกียวอยู่ คิริทศเค
 ในชรอกห้วยแลทวนเขา นระ อันว่าคนทั้ง
 หลาย สะเจพันธ ฌิแลจับไว้แล้วแลผูกไว้
 ตั้งหัตถิราช ซึ่งพระยาจักรนั้น พะละระ
 สะสะหัสสันปี แม่ นกาลัง ไตหม่นบรุษ
 ถัมภ ในเสา โสหัตถิราช อันว่าพระยาจักร
 นั้น ฉินเทยยะ ฟังคัก มะทะโสตั้ง ซึ่งกระ
 แสคชัมมัน ๗ ลพกะทมะนุทราละ

ทะลาสนักระวิรัชโตปะระวิสะยะยุทธายะ คัพผย
 เยระนะราสะโก ฯ นะราสะโก อันว่าพระ
 นระราชิบดี ลุพกะกุนะนุตราสะ ทะลาสนักระ
 วิรัชโต เว้นหากโยธานโลก แลโยธามัจฉิ
 ธันมิกิแลโยธานวลาก แลนักรัน แลโยธา
 นิไก่อปนรรณ์ คัพผยยะเอะะ พึงยกพลไป
 แท้จริง ปะระวิสะยะยุทธายะ เพื่อจะสัประยุท
 ธิพุงชิงแฉ่นแฉ่นอันอื่น ฯ ญัตวาสัคคิง
 ปะระสะกะเสณันทวิธังภูทัง สะมะยะเกทะทากิโน
 ปาเยะสังคัจฉัญจะการะณัง สะมังสาณะเยนะ
 สาเชยยะ สุรังเกเทนะสาชะเย ลุพกะทาเน
 นะสาเชยยะ ยุทตะนะสาเชยยะปะเว ฯ

ราชฯ อันว่าพระนเรศวรก็ ญัตวา รู้แล้ว
 สักกิง ซึ่งสามารถ ภูตัง อันแท้ ทูตัง
 มีประการสอง สักกิเกณะ โดยประเพท
 แห่งสามารถ ประสะกะเสนานัง แห่งเสนา
 ทั้งหลายแห่งมาศึก แลเสนาทั้งหลายแห่งคน
 ญัตวา รู้แล้ว สามะยะเกทะทาโนปาเย ซึ่ง
 สามารถอุบายคือผูกกรัก แลเพทอุบายคือทำ
 ลายพิศพวง แลทานอุบายคือให้ข้อบกก็ ะ
 สักกิง ญะการะณัง ซึ่งเหตุอันอยู่ในเมือง
 แลเหตุอันจะไปก็ก็ ภูตัง อันจริง สะมัง
 ยังพระยาอันเป็นมาศึก อันเสมอภัยคน
 สำเวยะ ฟังให้สำเร็จ สามะเยนะ ทวย

สามารถอธิบายคือผู้รัก สู้รบ ยังพระยาอัน
 แกล้วกล้า สาเหยยะ พึงให้สำเร็จ เกเทนะ
 ถ้วยเกทอธิบาย คือทำลายพวกพวก ลุพพัง ยัง
 พระยาอันเป็นมามากอันในโลกในสมบัติ สาเหยยะ
 พึงให้สำเร็จ ทาเนนะ ถ้วยทนายคือให้
 ทรพัย ประเว ยังพระยาทั้งหลายอันเป็นมา
 คือก อันมิได้สำเร็จถ้วยอธิบายทั้งหลายสาม สา
 เหยยะ พึงให้สำเร็จ ยุทเธนะ ถ้วยรบพุ่ง ฯ
 โกโสราชคะรุณ ภูมิสาหัสสะราชโน กิง
 ทะโรติระนะทีโน บักระทีโนวะสะกโน ฯ
 รูปารัณมะณาทิกามัสสะ จักขุนทรียะคุโนยะธา
 อัททะลาภะรักชะวณฺณมิ วิริยังกะเรยยะภูโป ฯ

ราช อันว่าพระยา กระ หนีอนกัณโณ
 โกลโธ อันว่าพระคลัง มลั กุหนึ่งรากไม้
 สวชา อันว่ากิ่ง คือเผ่าพันธุ์ แลนิตรอำมาตย์
 อัสนะราชโน แห่งพระยานัน ฤนิ กุหนึ่งแผ่น
 ดิน ราช อันว่าพระนระราชบตี ณะทีโน
 ปราชจากทรพย์ สะกุโนวะ กุหนึ่งนก
 บักระทีโน อันปราชจากบัก กิงกะโรติ
 อาจสำเร็จประโยชน์สิ่งใดได้ ะนัง อันว่า
 ทรพย์ จักขุนทรียะคุโนยะธา กุหนึ่งว่ายัง
 อินทรีมีจักขุนทรียะกันให้บังเกิด ราชโน
 แก่ท้าวพระยา รูปารัณณะนาทิกามัสสะ อัน
 นีปรารถนาที่จะลงแลดู ซึ่งอาณณัณรูปารณณ

เปนต้น ยัสมา เหตุใด ทัสมา เหตุทั้งนี้
 ภูไป อันว่าเจ้าแผ่นดิน กะเรยยะ พึงกระทำ
 อัครธรรมาภะระวรุณวิริยัม ชึ่งความเพียร
 ในกิริยาอันรณชฌาย ให้ได้ ชึ่งทรัพย์
 แลรักษาแลความจำเรญคน ฯ นิจาวัลละกะ
 อิทธาหิ โหรรักเสระรุจะกัง โภเสรักเส
 ตะไตรจุญจ จัททาโมเตสุรักจะเต ฯ
 ราชฯ อันว่าพระนระราชิยก็ รักเช พึงพิทักษ์
 รักษา สะรุจะกัง ชึ่งแว่นแคว้นแห่ง
 คน นิจา แท้คนอันต่ำช้าก็ วัลละกะอิตธาหิ
 แท้คนข้าเฝ้าสนิท แลคนมั่งคั่งทั้งหลายก็
 โหรา แท้โอรทั้งหลายก็ รักเช พึงรักษา

โกลเส ซึ่งคลังทั้งหลาย รั้งเจ้า ในแวนแคว้น
 เมือง ตะโค ในลำกับนั้น ราช ันว่า
 พระยา สรรักตะเต ไข้ชื่อว่ารักษาคือบง
 กันเปอนอันคี่ เจริตคาโร ซึ่งสิ่งทั้งหลายส่มคน
 ทำซ้ำเปอนต้นนั้น ฯ เขตเตพะลึงปรักกะม้ง
 ะนะตีกกะมะโจทะเย ะตีกกันเตชะนะวาโท
 โกลสะโรโธปะจยะติ ฯ ะนาธิโป ันว่า
 พระนะนาธิบกี ะนะตีกกะมะ อย่าให้ลวง
 แล้ว พะลึง ซึ่งของส่วย เขตเต ใน
 ไรณา ปรักกะม้ง อันเปอนจาริตแห่งท้าวพระยา
 ั้งหลายแต่ก่อน โจทะเย ฟังตกเคื่อน
 ญาเณะ กัวยอบายอันจริง ะตีกกันเต

ในเมื่อล่วงเสียซึ่งการรักแต่ก่อน สะติ แลมี
 ชะนะวาโกระ อันว่ากล่าวติเคียนแห่งชน
 ทั้งหลายก็ดี โกสะโกโรระ อันว่าวิบัติแห่งคลัง
 สมบัติก็ กิ ชะยะติ บังเกิด รัญโญ แก่พระยา ฯ
 อิกทั้งสักถ้งอะนิยาโน ชะนะยัญโญปะณะวีปะติ
 อพย้านโนชะเยภาณิ สักคัจจุจ้านะนันทะติ ฯ
 ปะณะวีปะติ อันว่าเจ้าแผ่นดิน อะนิยาโน
 พึงกระทำไว้ในพระไทเนื่อง ๆ อิกทั้งสักถ้ง
 ซึ่งคำภีร์ราชนิติสาครนี้ ชะนะยัญโญ วัชัง
 ในเหตุแห่งชะนะซึ่งฆ่าศึก อพย้านโน หา
 ความรำคาญมิได้ ชะเย พึงปราบ ภาณิง
 ซึ่งพื้นแผ่นดิน นันทะติ ชันชน สักคัจจุจ้านะ

ในสถานสวรรค ๗๑ อะนันทะญาณะ

นาโผทะ ราชะเสฏฐะรังษิยาโก คณะนิสสะกะ

พราหมณ์โน อุโกเทระจิกาะยัง ๗

เทวโภพราชมะนา ชั่วว่าพราหมณ์ทั้งหลาย

สอง^๒นั้น ๒๖ ๒๗
 ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ว่าชนะนั้ตะญานะพรหมณิกิ คะณามิสสะระ

พราหมณ์โง่จะ ชั่วว่าคะณามิตะกะพราหมณ์ก็

ราชะเสจจุบัจจุยโก เปนราชครุ อันประเสริฐ

ระจิกา ตกแต่ง อะยัดโน้ตซึ่งคำภีร์ราชบัณฑิต ฯ

๑ ราชะนิตีปะกะระณัง นิจังจิทัง ๒

ราชันตีปะกะระณัง ๐.๕๕๕
อนคากกร ชอว่าราชันตี

นิสิตที่
จบปริญญาตรี